יודישע אילוסטרירטע צייטונג

Żydowska gazeta illustrowana.

Wychodzi każdego piątku.

Prenumerata wynosi: Rocznie 10 K. = 5 Rbs. Półrocznie 5 K. — 2.50 Rbs. Kwartalnie K 2.75 = 1.50 Rbs

Pojedynczy egzemplarz 20 h. — 10 Kop.

Redakcya i Administracya: Kraków, Grodzka 62.

Judische Illustrierte Zeitung

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס־פרייז: יעהרליך: 10 קראנען, = 5 רובל. האלביעהריג 5 קראנען — 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2.75 קראנען, = 1.50 רובל.

איינצעלנע נומער 20 העללער — 10 קאפ.

אין אנדערע לענדער: יעהרליך 15 פראנק, האלביעהריג 7.50 פיערטעליעהריג 4 פראנק.

רעדאקציאן און אדמיניסטראציאן: קראקא גראדגאססע 62. טעלעפאן נר' 412.

עסטערר. פאסטשפארקאסען־קאנטא נר' 57,341.

הויפטפערטרעטונג פאר רוסלאנד: י. מערעצקי, ווארשא, כמיעלנא נר 44 פיליע אין לאדז: פיעטרקאווער נר' 16.

הויפטפערטרעטונג פאר רומעניען: דאוויד הערצבערג, יאסי, סטר. סאראריע נר' 151

צוויי־קאיזער־בעגעגניש אויף'ז וואסער.

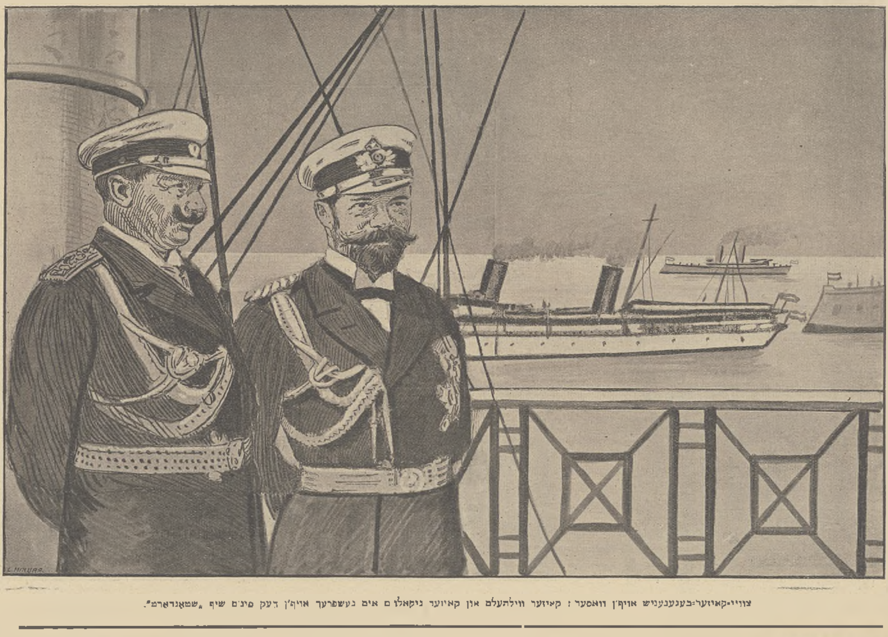

צוויי־קאיזער־בעגעגעניש אויף'ן וואסער: קאיזער ווילהעלם און קאיזער ניקאלוי ם אים געשפרעך אויף'ן דעק פונ'ם שיף „שטאנדארט".

אינהאלט: די קריזע אין אונגארן — א מיליאנער אלם זאנדערלינג — אפגעזעגענט אויף אייביג — א לייב אים אויטאמאביל — יעקב נאָרדין געשטארבען — קרושעוואן און דובראווין — דער קראנפרינץ פון סיאם — א אויסגעטרוקענטער קאנאל — די עלטסטע פרוי פון וויען — העברעאישע פאסטאנווייזונגען או. ז. וו.

צוויי קאיזער־בעגעגניש אויף'ן וואסער.

א וויכטיג פאליטישע עראייגניס איז ענדע פון פאריגער וואך פארגעקומען.

ביי ביערקע, אים פינישען מעערבוזען, האט שטאט־געפונען א בעגעגניש צווישען קאיזער ניקאליי פון רוס־לאנד און קאיזער ווילהעלם פון דייטשלאנד.

דיעזע בעגעגניש איז פאליטיש זעהר וויכטיג, ווייל זי בעווייזט, אז די עראייגניסע אים לעצטען ווינטער וועה־רענד דער באלקאן־קריעג האבען נישט געשטערט דאס גוטע פערהעלטניס צווישען רוסלאנד און דייטשלאנד און אז אלע בעפירכטונגען אין דעם זין זענען נישט בע־גרינדעט.

ענגלאנדס בעמיהונגען, אבצוציעהען רוסלאנד פון דייטשלאנד און עס צו פעראייניגען מיט זיינע נעגנער, זענען נישט געלונגען, און דאס איז פאר'ן וועלטפריעדען זעהר וויכטיג.

א גוט פערהעלטניס צווישען רוסלאנד און דייטש־לאנד איז אויך א שטארקע שטיצע פון א פריעדליכער ענטוויקלונג צווישען רוסלאנד און עסטעררייך־אונגארן, אין די בעפירכטונגען, אז ווענען דער אנעקסיע פון באסניען־הערצעגאווינא וועט דאס פערהעלטניס צווישען רוסלאנד און עסטעררייך־אונגארן זיין אויף יאהרעלאנג געשטערט, ווייזען זיך איצט אלס איבערטריעבען.

א סימן "אפאר" איז, אז דער צאר וועט וואהר־שיינליך נאך איין לויף פון דיעזען זומער אבשטאטען א בעזוך דעם קאיזער פראנץ יאזעף... דאס אלטע פערזענ־ליכע פערהעלטניס וועט ערנייערט ווערען און דאס איז פאר דעם וועלטפריעדען זעהר נינסטיג.

די בעגעגניש האט שטאטגעפונען אויף'ן ים. די רוסישע קאיזערליכע פאמיליע איז ארויסגעפאהרען אויף דער קאיזערליכער יאכט "שטאנדארט", וועהרענד דער דייטשער קאיזער איז אנגעקומען מיט זיין שיף "האהענ־צאללערן", אין בעגלייטונג פון צאר זענען געוועזען די מיניסטער סטאליפין און איזוואלסקי. מיט קאיזער ווילהעלם איז געקומען דער שטאאטס־סעקרעטער פון די אייסערע ענינים שען.

די בעגריסונג פון ביידע מאנארכען איז געוועזען גאר הערצליך. זיי האבען זיך דריי מאל ארומגענומען און גע־קושט. דערנאך האבען זיי א צייט לאנג געשפראכען מיט איינאנדער.

אין אוענד איז אויף דער יאכט "שטאנדארט" פארגעקומען א פעסט־מאהלצייט לכבוד פון דייטשען קאיזער, ביי וועלכען די ביידע קאיזער האבען געהאלטען טאאסטען און אויסגעדריקט די טראדיציאנעלע פריינד־שאפט צווישען ביידע הייזער און ביידע פעלקער.

דאס געזעגענען זיך פון די ביידע קיסרים דעם אנדערן טאג איז געשעהען עבענזא הערצליך ווי דאס בעגריסען און די גאנצע בעגעגניש איז אבגעלאפען זעהר פייערליך און מיט גרויס פראכט.

א אויסגעטרוקנעטער קאנאל: אין דעם פערטרוקענטען קאנאל זענען געבליעבען שטעקען שיפע אין דער בלאטע.

די קיסרים און די מיניסטער האבען עטליכע מאל אבגעהאלטען לענגערע קאנפערענצען, ביי וועלכע עס זענען בעשפראכען געווארען וויכטיגע פאליטישע ענינים.

די בעגעגניש איז אבער אויך נישט אבגעלאפען אהן א צווישענפאל. וועהרענד די קאיזערליכע שיפען

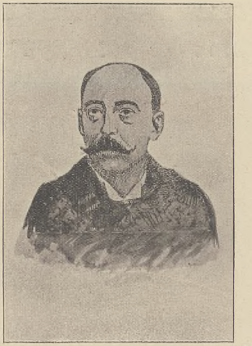

די אונגארישע קריזע: דר. לאדיסלויס פון לוקאטש.

האבען זיך געפונען נאהענט צום האפען, איז פלוצים אנגעקומען צו פאהרען דער ענגלישער דאמפפער "וואר־בורי". א רוסיש טארפעדאבאאט האט איהם אויפגעפאר־דערט, ער זאל זיך אומקעהרען, אבער דער דאמפפער איז געפאהרען ווייטער. דעמילט האט מען פונים טארפעדא־באאט צוערשט אבגעגעבען עטליכע בלינדע שיעסע, און ווען אויך דאס העלפט נישט, א שארפען שאס, דורך וועלכען דאס שיף איז בעשעדיגט און עטליכע מענשען זענען פערוואונדעט געווארען.

דאס רוסישע טארפעדאבאאט האט וואהרשיינליך מורא געהאט, אז עס האנדעלט זיך ווענען עפיס א שיף וואס וויל שלעכטס טהון די קאיזערליכע יאכטען... ס'איז די אלטע מעשה ווי ביי הול, ווען אדמיראל ראשדעסט־ווענסקי האט געשאסען אויף ענגלישע פישער־שיפלעך, מורא־האבענדיג פאר יאפאנישע טארפעדא'ס.

אין אנדערע צייטען וואלט אזא מעשה געקענט האבען א ערנסטען סוף, ביי דעם גוטען פערהעלטניס צווישען ענגלאנד און רוסלאנד אין איצטיגער צייט וועט אלעס אבלויפען בשלום.

דער פרעזידענט פון בראזיליען געשטארבען.

בראזיליען איז ערשט צייט 20 יאהר רעפובליק. עס איז דאס לעצטע אמעריקאנישע לאנד, וואו נאך פאר 20 יאהר האט געהערשט א קאיזער.

די רעוואלוציע איז דארט אבגעלאפען גאנץ שטיל און רוהיג. ווען דער קאיזער דאן פעדרא האט זיך גע־פונען אין איראפא אויף א רייזע, האבען זיך די בראזי־ליאנער ערקלערט אלס רעפובליקאנער און אויסגערופען א רעפובליק. קאיזער דאן פעדרא האט אפילו נישט גע־פרובט, זיך זיי אקעגענצושטעלען און איז געבליעבען אין גלות: אין איראפא, וואו ער איז מיט עטליכע יאהר שפעטער געשטארבען.

ערשט נאך דעם איינפיהרען פון דער רעפובליק זענען אויסגעבראכען שווערע רעוואלוציעס. די רעפובלי־קאנער האבען זיך נישט געקענט אזוי גיך איינינען, וועלכע פארטיי זאל האבען די הערשאפט איבער'ן לאנד און ס'איז פיעל בלוט פערגאסען געווארען ביז די פערהעלט־ניסע אים לאנד זענען ווידער געווארען רוהיג און פריעדליך.

6 פרעזידענטען האט די רעפובליק געהאט אין דיעזע 20 יאהר און אט דער זעכסטע, דר. אלפאנזא אויגוסטא מארידא־פענא איז פאריגע וואך געשטארבען.

דר. מארידא־פענא, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגען נומער, איז געוועזען עטליכע מאל מיניסטער אונטער קאיזער דאן פעדרא און האט געגאלטען אלס איינער פון די וויכטיגסטע פאליטיקער אים לאנד. זייט 1902 איז ער געוועזען וויצעפרעזידענט און זייט 1906 פרעזידענט פון דער בראזילאנישער רעפובליק.

א אויסגעטרוקנעטער קאנאל: די ארבייטען, ווידער אריינצוברענגען וואסער אין דעם קאנאל אריין.

קריזע אין דייטשלאנד : רייכסקאנצלער פירסט בילאוו.

קרושעוואן און דובראווין.

די סאיוזניקעס אין רוסלאנד האבען אין לעצטע צייט שלעכטע טעג. זייער הויפטפיהרער דר. דובראווין איז קראנק און קרושעוואן, זייער גייסט־נער פיהרער, איז געשטארבען...

קרושעוואן, וועמענס נאמען איז פערשריעבען אין דער יודישער געשיכטע מיט בלוטיגע אותיות, איז געשטארבען פלוצים. אין א צייט ווען ער האט פערלוירען זיין גאנץ אנזעהען און איינפלוס און אפילו ביי די גלאסני־וואהלען אין קישענעוו איז ער נישט מעהר געוועלט געווארען...

דובראווין איז קראנק, אבער נישט אין עפּיס א מין קראנקהייט, צו וועלכער ס'זענען דא רפואות אין די אפטייקען. ניין, ער איז קראנק פאר פחד, ווייל ס'זענען ענטדעקט געווארען זיינע סודות, די פערברעכערישע טהעטיגקייט פון דעם „רוסישען פאלקספעראיין“, וואס ער דובראווין שטעהט אין זיין שפיץ.

פראָפעסאָר מיטשינסקי : דער צום טוידט פערורטהיילטע מיראסלאוו מיטשינסקי.

ביי'ם פראצעס נעגען די מערדער פון פּראָפעסאָר הערצענשטיין האט איין עדות אייסגעזאגט, אז דובראווין האט איהם געדונגען צו בעגעהען דעם מארד. דאס גע־ריכט פערלאנגט פון דער דומא, מען זאל איהר אויס־ליעפערן דובראווין'ען, כדי מען זאל איהם קענען משפט'ן. די סאיוזניקעס שרייען געוואלט, אז די גאנצע מעשה איז ליגען, און בלויז אויסגעטראכט פון די יודען, כדי דעם „גרויסען פאטריאט“ דובראווין צו שטערען אין זיין פאטריאטישער ארבייט...

אבער דובראווין אליין, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין דער היינטיגער נומער, האט עפּיס דאך מורא פאר'ן געריכט און ער האט זיך ערקלערט פאר קראנק... די דאקטוירים הייסען איהם ארויספאהרען קיין אויסלאנד כדי צו בערוהיגען זיינע נערווען... דערווייל וועט ער פטור ווערען פון'ם געריכט און פון זיינע פערפאלגונגען...

אויב די'זע שפּעקולאציע וועט איהם העלפען, איז אן אנדערע שאלה.

רייכסראטהס־וואהל אין סאמבאר־גראדעק.

אויף דעם ארט פון'ם פערשטארבענעם גראף וואיצעך רזיעדושיצקי, געוועזענעם מיניסטער און וויצע־פּרעזידענט פון פוילען־קלוב, בעדארפען איצט די צוויי שטעדט סאמבאר־גראדעק וועהלען א נייע מיטגליעד פאר'ן עסטערייכישען רייכסראטה.

די יודישע בעפעלקערונג אין די'זע צוויי שטעדט בילדעט באלד א דריטען הלק פון דער גאנצען בעפעל־קערונג און ס'האט אויך א צייט געהייסען, אז עס וועט דא־רט אויפטרעטען א יודישער קאנדידאט.

דאס איז נישט געשעהען און די יודישע וועהלער אין די'זע צוויי שטעדט ברויכען זיך איצט צו ענטשיידען, וועלכען פון די דריי קאנדידאטען, וואס בעווערבען זיך ווענען מאנדאט, זיי זאלען געבען זייערע שטימען.

עס קאנדידירען דער לודאוויעץ זיעמניאק, דער קלעריקאלער גראף אלעקסאנדער סקארבעק און דער דעמאקראט דר. אדאם דאבאשינסקי.

ווען מען בערעכענט, אז די פוילישע פאלקספאר־טיי, וואס איהר קאנדידאט איז זיעמיאק, איז אויסגע־שפראכען אנטיסעמיטיש, און אז אויך די קלעריקאלען האבען די יודען ליעב נאר בשעת די וואהלען, ווען זיי בעדארפען זייערע שטימען; א גאנץ יאהר אבער מאכען זיי מיט אלע אנטיסעמיטישע סטיטשקעס גלייך מיט סטאיאלאווסקי און זיינע חברים, — בלייבט פאר די יודישע וועהלער קיין אנדערער וועג, ווי צו שטימען אויף דעם דעמאקראטישען קאנדידאט דר. אדאם דאבאשינסקי, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגער נומער.

דר. אדאם דאבאשינסקי קאנדידירט אויפ'ן פראָ־גראם פון דער פוילישען דעמאקראטישען פארטיי, וועל־כעס אנערקענט די יודען אלס גלייכע, פולבערעכטיגטע בירגער. ער איז אויך בעקאנט פון זיין פּיוהאטען און עפענטליכען לעבען (דר. דאבאשינסקי איז שוין דורך עטליכע יאהר געוועזען מיטגליעד פון רייכסראטה) אלס אמת'ער עכטער דעמאקראט און אויך די יודישע בירגער וועלען אין איהם תמיד געפינען א ווארימען פערטרעטער פון זייערע אינטערעסען.

א שענקער אלע מיטגליעד פון דער פאריזער אקאדעמיע.

די פאריזער אקאדעמיע פון די וויסענשאפטען בע־שטעהט פון 40 מיטגליעדער. אויפגענומען ווערען דאר־ט נאר די גרעסטע געלעהרטע, שריפטשטעלער און דיכטער. און דאס העכסטע אידעאל פאר יעדען געלעהרטען איז, אויפגענומען צו ווערען אין די ריהע פון די'זע 40 „אונשטערבליכע“.

די אונגארישע קריזע : יוליוס פון יוסטה, דער פרעזידענט פון רייכסטאג.

פלאץ פאר א נייעם מיטגליעד איז נאר דעמולט פאראהאנען, ווען עס שטארבט א פריהער מיטגליעד און די איבערגעבליעבענע מיטגליעדער וועהלען דעם נאכפאל־גער. נאטירליך געהט דא פאר אויך א ביסעל פארטיי־ליכקייט. און אזוי האט, למשל, עמיל זאלא נישט געקענט בעקומען דארט קיין פלאץ, ווייל צווישען די על־טערע אקאדעמיקער האבען זיך געפונען פיעלע זיינע געגנער.

איבערראשען מוז עס איבעראל. אז איצט, ביי דער בעפארשטעהענדער וואהל פון נייע מיטגליעדער, ווערד גערעכענט אלס אויסזיכטספולער קאנדידאט דער בעזיצער פון א פאריזער בראנטוויין־שענק מישעל פאנס. דער שענקער איז איז אויך א בעקאנטער דיכטער און דראַ־מאטיקער און ער איז בעשטימט איינצונעהמען אין דער אקאדעמיע דעם זיץ פון'ם יונגסט פערשטארבענעם דיכטער פראנסאא קאפּפּע.

מען איז נאר נייגעריג, אויב מישעל פאנס, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין דער היינטיגער נומער, וועט נישט אויך שפּעטער, אלס איינער פון די 40 „אונשטערב־ליכע“, שטעהען אינטערן שענקטיש און בעדיענען זיינע געסט!...

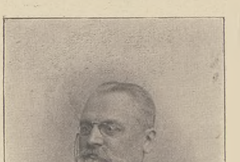

רייכס־ראטהס־וואהל אין סאמבאר־גראדעק : דער דעמאקראטישע קאנדידאט דר. אדאם דאבאשינסקי

דער פריעדענס פאלאץ אין האאג.

די ערא־גניסע אין די לעצטע חדשים האבען בע־וויזען, ווי ווייט די מענשען זענען נאך פון דער אידע־אלען צייט, ווען דער וועלט פריעדע וועט נישט מעהר ווערען בעדראהט פון קיינעם און עס וועלען מקויים ווערען די ווערטער פון'ם נביא: וכתתו חרבתים לאתים והניתותיהם למזמרות. לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה"...

צום וועלטפריעדען איז נאך זעהר ווייט. אין אלע קולטור־פעלקער קלערען כסדר אויס נייע מיטעל, ווי אזוי צו זיגען אים קינפטיגען קריעג, וועלכער מוז קומען, פריהער א־ער שפעטער!..

דער „פריעדען" איז אלזא נאך לאנג נישט געווארען! אלע פריעדענסקאנפערענצען קאנגרעסען פער־זאמלונגען, פעראיינע, אגיטאציעס און בראשורען, זענען לעת־עתה נישט מעהר ווי טהעארעטישע זאכען, וואס האבען אים פראקטישען לעבען נאר ווייניג בעדייטונג.

אבער דאפאר האבען מיר שוין א גרויסארטיגען פריעדענספאלאץ אין האאג, אין דער יעניגער שטאדט, וואו עס זענען אבגעהאלטען געווארען די אפי־ציעלע פריעדענסקאנפערענצען! דאס הייסט, לעת־עתה ווערד דער פאלאץ ערשט געבויעט, אבער די פלעגער זענען שוין פארטיג און געלד פאר'ן בוי איז אויך פאר־האנ־דען.

געשפענדעט האט עס דער אמעריקאנישע מיליא־נער קארנעגיע און צוואר א עיך פון 10 מיליאן פראנק. מען האט בעשטימט א בעזונדער קאמיטע און אויסגע־שריעבען פרייזע פאר'ן בעסטען פלאן. נישט ווייניגער פון צווייהונדערט זעכצעהן פלענע מיט איבער דריי טויזענד צייכנונגען זענען איבערגעגעבען געווארען. דעם ערשטען פרייז האט בעקומען דער פראנצויזישע ארכיטעקט קארדאנגיער און לויט זיין פלאן מיט עטליכע קליינע ענדערונגען ווערד דער פאלאץ אויך געבויט.

ביי דער לעצטער פריעדענסקאנפערענץ אים יאהר 1907 איז געלעגט געווארען דער ערשטער שטיין און זייט דעמאלט ווערד אין דעם בוי נעארבייט. באלד וועט ער שוין שטעהען פערטיג.

דער פאלאץ איז לאנג און ברייט צו יע 78 מע־טער. דער גרויסער טהורם איז הויך 80 מעטער, דער קלענערע 50 מעטער. די מאטעריאליען צום בוי זענען געליעפערט געווארען פון די פערשיעדענע לענדער, כדי אלע זאלען האבען אן אנטהייל אין דעם שטאלצען ווערק, וואס איז בעשטימט צו זיכערן דער וועלט דעם פריעדען...

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגען נומער א בילד פון דעם פריעדענספאלאץ, ווי אזוי ער וועט אויסזעהען פערטיגער־הייט.

ווער ווייסט אבער, ווי לאנג ער וועט שטעהען לער, ביז דער חשוב'ער גאסט, דער פריעדען, וועט זיך דארט בעזעצען אלס שטאבילער איינוואהנער! ?

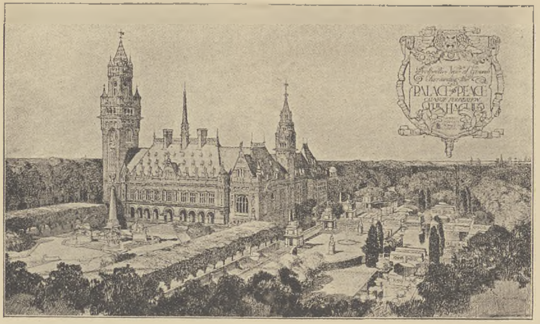

דער פריעדענספאלאסט אין האאג.

נייע דענקמעלער אין פעטערסבורג.

אין פעטערסבורג האט מען איצט געעפענט דעם דענקמאל פון דעם קייזער אלעקסאנדער דעם דריטען, וואס שטעלט פאר דעם קייזער רייטענדיג אויף א פערד. וועלכער איז איינער פון די גרעסטע און שענסטע דענק־מעלער פון דער וועלט. דער קינסטלער, וואס האט גע־מאכט דעם דענקמאל איז דער פירשט פאאלא טרובעצקאי, א רוסישער פירשט, וואס איז ערצויגען געווארען אין פראנקרייך און קען ניט ריידען קיין ווארט רוסיש אין האט אויך אין קיין ארט ניט געלערנט די קונסט, פונ־דעסטוועגען האט זיך איהם איינגעגעבען צו שאפען א דענקמאל, וואס ווערט בעוואונדערט פון די קונסט־קענער, וואס זעהען אין איהם דעם אויסדרוק פון א אריגי־נעלען רוסישען גייסט. און דער פירשט טרובעצקאי איז באמת א אריגינעלער מענש.

דער פירשט טרופעצקאי לעבט נאנץ אליין, זיין וואָרשטאט איז פול מיט פערשידענע חיות, וועלכע ער ליעבט זעהר. ביי איהם אין ווארשטאט געפינען זיך ניט ווייניגער ווי 32 פערשידענע הינד, צוויי הערשען, א וואלף, א בער, א באראן מיט א האז און אלע חיות לעבען בשלום צווישען זיך.

אויף דעם דענקמאל האט טרובעצקאי געארבייט 6 יאהר. ער איז ארומגעפאהרען איבער גאנץ איראפא זוכען א פערד, וואס זאל פאסען צו דעם צוועק, ער האט אבער אין קיין ארט ניט געפונען קיין פאסענדען פערד. מען האט איהם ענדליך געבראכט אויסקלויבען פערד פון די קייזערליכע שטאלען, וואו ער האט שוין געמוזט אויס־וועהלען איינעם. די פארמע פון פערד האט זיך אהם נישט אזוי לייכט איינגעגעבען. דעם ערשטען פערד, וואס ער האט געמאכט זענען געקומען בעקוקען גרויס לייט פון הויף. צווישען וועלכע ס'איז אייך געוועזען דער גרויספירשט אלעקסיי אלעקסאנדראוויטש.

— דאס איז נישט קיין פערד נאר א אקס. — האט דער גרויספירשט געזאגט.

טרובעצקאי האט געמוזט צוברעכען דעם פערד און נעהמען מאכען א צווייטען.

ווען די צווייטע פארמע איז געווען פארטיג זענען געקומען אלס מבינים גראף וויטע מיט'ן מאלער בענוא. וויטע האט דערזעהענדיג דעם פערד אויסגעפייפט דעם קינסטלער און בענוא האט זיך פונאנדערגעלאכט. אזוי שלעכט איז דער פערד געווען געמאכט. ערשט צום דריטען מאל האט זיך די ארבייט איינגעגעבען.

שווערער איז געווען צו קריגען א מענשען, וואס זאל קענען דיענען אלס מאדעל פאר דעם קייזער אלעק־סאנדר דעם דריטען. טרובעצקאי איז ארומגעגאנגען איבער אלע קאזארמעס און האט געזוכט צווישען די סאלדאטען א פאסענדע פיגור. ער האט אויסגעקליעבען 18 מענשען גרויסע שטארקע פאר דער קאמיסיע וואס איז בעשטא־נען פון גראף וויטע, פירשט גאליצין און פירשט טרו־בעצקאי און האט אנגעהויבען צומעסטען דעם קייזערס מונדיר צו די מענשען. אם בעסטען האט ער געפאסט אויף איינעם פאסטאוו וועלכען מען האט ארויפגעזעצט אויפ'ן פערד, אויף וועלכען ער איז אבגעזעסען 11 חדשים צו זעקס־זיעבען שעה א טאג.

אז דער פערד פלעגט פערמאטערט ווערען, האט מען געבראכט א צווייטען און א דריטען פערד און ער האט געמוזט זיצען. פאסטאוו האט זיך געבעטען מען זאל איהם לאזען צורוה, ווייל ער האט שוין קיין כח נישט [illegible] האט אבער ניט געהאלפען, ער האט געמוזט זיצען און דער פירשט האט געארדענט די פארמע. נאר ווען דער פירשט אליין פלעגט שוין בלייבען אהן כחות פלעגט ער פאסטאוו'ן לאזען געהן א היים. אז ער פלעגט קראנק ווערען פון לאנג זיצען פלעגט איהם דער פראפעסאר

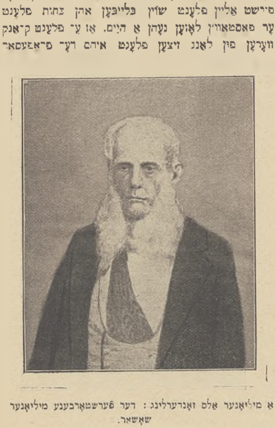

א מיליאנער אלס זאנדערלינג: דער פערשטארבענע מיליאנער שאשאר.

נייע דענקמעלער אין פעטערסבורג: דאס דענקמאל פון צאר אלעקסאנדער III

באשקין היילען און ער האט געמוזט ווידער ארויף אויפ'ן פערד.

דערפאר האט פאסטאוו בעקומען 90 רובל א חודש שכירות און די קייזערליכע מלבושים. וואס ער האט געטראגען בשעת דער ארבייט. האט ער בעקומען א מתנה צום אנדענקען.

* * *

בקרוב וועט אין פעטערספורג ענטהילט ווערען א דענקמאל לכבוד דעם צאר פעטער דעם גרויסען צום אנדענקען אן די שלאכט פון פולטאווא פאר 200 יאהר. וואו דער צאר פעטער דער גרויסער האט פערניכטעט די שוועדישע מאכט און דאמיט געלעגט דעם פונדאמענט צו רוסלאנד'ס גרויסקייט.

דאס דענקמאל. וועלכעס איז אנגעפערטיגט געווארען פונ'ם פאריזער בילדהויער מארקום בערנשטאם (א יוד). שטעלט פאר דעם צאר אלס שיפסבויער. ווי ס'איז בעקאנט, האט פעטער דער גרויסער א צייט לאנג געארבייט אין האלאנד ביים בויען פון שיפען און האט די מלאכה גרינדליך ערלערנט.

מיר ברענגען אין אונזער הייגטיגען נומער די בילדער פון דיעזע ביידע דענקמעלער לויט אריגינעלע פאטאגראפיעס.

אבגעזעגענט אויף אייביג.

א העכסט טראגישער פאל האט זיך פאסירט וואך ערשיינענעס אין וויען.

דער 24-יעהריגער קוטשער פ־אניץ בארעק האט בעגלייט זיין כלה, וועלכע איז אבגעפאהרען פון וויען, צום באהנהאף.

ער איז מיט איהר איינגעשטיגען אין וואגאן און זיך דארט הערצליך אבגעזעגענט.

נאך איידער ער איז פארטיג געווארען, דערשפיערט ער אז דער צוג הייבט שוין אן צו פאהרען, און ער שפרינגט שנעל אראב פונ'ם וואגאן.

אבער דער צוג איז דערווייל שוין איינגעפאהרען אין א קליינעם טונעל. און בארעק האט זיך ביים אראבשפרינגען אנגעשלאגען אין דער וואנד פונ'ם טונעל און איז צוריקגעווארפען געווארען אונטער די רעדער.

זיין כלה פאר די אויגען דאבען איהם די רעדער אויף שטיקער צעהאקט. ער האט זיך אבגעזעגענט אויף אייביג.

אויף אלע רייזענדע האט דאס שרעקליכע ערייגניס. פון וועלכען מיר ברענגען א אריגינעלעס בילד, אין אונזער הייגטיגער נומער, געמאכט א ענטזעצליכען איינדרוק. די כלה איז שיער משוגע געווארען פאר שמערץ.

אבער יעדע רעטונג איז געווען אומזיסט. דער אומגליקליכער איז געבליבען א לייכע אויפ'ן ארט.

א מיליאנער אלס זאנדערלינג.

אין פאריז איז אם 8 טען יוני געשטארבען דער בעקאנטער מיליאנער שאשאר דער בעזיצער פון בעריהמטער וואארענהויז „לובר", 88 יאהר אלט.

שאשאר איז מיט 50 יאהר צוריק געקומען קיין פאריז אלס ארימער מענש און האט צוזאמען מיט זיין שותף באנציקא געעפענט א מאגאזין פון גאלאנטעריע. דאס געשעפט האט געשווינד אויפגעבליהט. אין די ביידע שותפים האבען זיך צוטיילט. באנציקא האט געגרינדעט דעם „באן־מא־שע". וועלכער איז היינט דער גרעסטער באזאר אין דער גאנצער וועלט, און שאשאר האט, צוזאמען מיט'ן מאיאר העריא, געגרינדעט דעם בעריהמטען „לובר־באזאר", וועלכער געפינט זיך אנטקעגען „לובר־מוזעאום".

ער איז געווארען כסדר רייכער און רייכער און זיין פערמעגען איז באלד געשטיגען ביז אין די מיליאנען. ווי עס הייסט, זאל זיין יעהרליכע הכנסה אין די לעצטע יאהרען האבען דערגרייכט די סומע פון 7 מיליאן פראנק.

שאשאר איז, אים געגענזאץ צו אנדערע אויפגעקומענע מיליאנערע, נישט געווען קארג. אדרבה, ער פלעגט יעהרליך אויסגעבען אונגעהויערע סומען פאר וואהלטהעטיגע צוועקע, מאנכמאל א מיליאן אויף א מאל. זיין פאלא'ין אין דער עווענוי בעלאסקיוע'ן און זיין זומערוואהנונג אויף דעם רען־פעלד פון לאנגשאמפ זענען געווען אויסגעשטאטעט מיט דער גרעסטען פראכט. זיין בילדערגאלעריע אליין האט א ווערטה פון 20 מיליאן פראנק, קויפען פלעגט ער נאר דאס טהייערסטע און בעסטע.

די צוואה פון דעם מיליאנער האט ערווענט דאס גרעסטע אויפזעהען, לויט זיין וואהלטעטיגקייט ביים לעבען האבען די ארמע פון פאריז און אויך די וואהלטהעטיגע אינסטיטוציעס ערווארט, אז ער וועט זיי פערשרייבען דעם גרעסטען טהייל פון זיין פערמעגען.

צום סוף האט ער פאר זיי בעשטימט קוים 200,000 פראנק. די אנגעשטעלטע פון „לובר" האבען בעקומען 3 מיליאן פראנק. דער דירעקטאר פון דער צייטונג „פינאנס" 2 מיליאן, די קונסט־זאמלונג „לובר" 2 מיליאן. דער געוועזענער מיניסטער לייגועס 15 מיליאן. די בילדערגאלעריע בעקומט דער שטאט — דעם רעשט פערמעגען די פרוי פונ'ם סענאטאר בורין... אים גאנצען האט שאשאר איבערגעלאזט א פערמעגען פון 130 מיליאן.

אם זאנדערבארסטען זענען יענע פונקטען פון דער צוואה, וועגען דער לויה פון דעם מיליאנער. ער דאט אין דעם טאג, וואס מען האט איהם געמאכט א אפעראציע, פערשריבען אין זיין צוואה 40 טויזענד פראנק, מיט'ן צוועק, אז באלד נאך זיין טוידט זאל מען טעלעגראפיש וועגען דעם מודיע זיין אין דער גאנצער וועלט. ער האט שטארק מורא געהאט פאר'ן טוידט און האט דאריבער געוואלט אז נאך זיין טוידט זאל מען א סך רעדען וועגען איהם, און ער זאל האטש בלייבען לעבען אין זכרון פון אנדערע.

אבער האטש דער אלטער און גרויסער מיליאנער האט זיך זעהר שטארק געשראקען פאר'ן טוידט, האט ער דעם טאג פון דער אפעראציע ארויסגעגעבען בעפעהלען ווי אזוי זיין קבורה זאל איינגעארדנעט ווערען. שאשאר האט געוואלט קייזערליך בעגראבען ווערען און האט דאריבער פערלאנגט אז זיין קבורה און די גאנצע צערעמאניע פון דער לויה זאל געמאכט ווערען לויט'ן געשמאק פון לודוויג דעם 15־טען.

ער האט פערלאנגט, אז די טרעגער פון דער מטה, די קוטשער פון דער עגלה און די איבעריגע דיענער זאלען זיך אנטאהן די בגדים מיט די וואנסעס און זאלען טראגען נאנ'ץ ספּעציעלע נייע בעגרעבנים־קאסטיומען.

די דאזיגע פארערונג האט ארויסגערופען א גרויס אויפרעגונג צווישען די קברות־לייט. זיי זאלען צוליעב א קאפריז פון א גביר זיך לאזען די וואנסעס. וואס שפיעלען ביי זיי אזא ראליע, אראבנעהמען! דאס האט זיי שטארק פערדראסען. עס האט שוין געהאלטען דערביי, אז די

אבגעזעגענט אויף אייביג: פאר די אויגען פון דער כלה פאלט דער חתן אונטער די רעדער פון וואגאן און ווערד צעקהאקט

א מיליאנער אלס זאנדערלינג: די לויה פונ'ם מיליאנער שאשאר.

דער קראנפרי-ץ פון סיאם אין לאָנדאָן

קברות-לייט זאָלען אויס-ופּען א אלגעמיינעם שטרייק און זיך אבזאגען פון זייער ארבייט.

עס האט נעקאסט פיעל מיה, איידער זיי האבען נאכגעגעבען.

שאשאר האט געוואלט ליעגען אויפ'ן פער לאשעז. דעם בית הקברות פון די בעריהמטע מענשען, און שוין צוויי יאהר וואַרט אויף איהם דאָרט א צוגעגרייטער קבר. אויפ'ן קבר וועט אויפגעשטעלט ווערען דעם מיליאנער'ס בילד, אויף וועלכען איינער פון די גרעסטע פאריזער קינסטלער ארבייט שוין דריי יאהר. א מערקווירדיגע טרומנע א מייסטערשטיק פון טהייערען האָלץ איז שוין פון לאנג פאַרטיג. זי האט געקאסט 20 טויזענד פראנק. דער קבר אליין קאָסט 80 טויזענד פראנק. אויף קאסטען פון דער לויה אליין האט שאשאר פערשריעבען 200 טויזענד פראנק.

ער האָט זאגאר בעפוילען, אז פון קירכע זאל זיך ציהען די לויה אין בעגלייטונג פון 4000 בעאמטע און משרתים פון „לובר". דורך די בולווארען צום פער לאשעז. כדי גאַנץ פאריז זאל קאנען זעהן און בעוואונדערען זיין לעצטע רייזע. אויך מיט הספדים האט ער זיך אין זיין

די עלטסטע פרוי פון וויען, קאטארינע בלוי, איז געשטארבען אים אלטער פון 106 יאהר

צוואָה פערזארגט. און האט בעשטימט, וועלכע רעדנער און פריינדער זאלען רעדען אויף זיין קבר.

די קליידער אין וועלכע מען האט איהם בעגראבען, זענען געווען אויסגענעהט מיט פערל אים ווערטה פון א האלבער מיליאן פראנק.

די ארמע פון פאריז האבען ביי דער לויה געמאכט דעמאנסטראציעס נעגען דעם ואנדערלינג און אויך די אנגעשטעלטע זענען מיט זיין צוואה נישט צו פריעדען געוועזן.

די פאליציי האט געמוזט עטליכע מאל איינשרייטען, כדי צו פערהיטען, מען זאל איהם נישט אראבוואַרפען פונ'ם טויטען-וואגען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער דאס בילד פון דעם פערשטארבענען, ווי אויך א בילד פון זיין לויה.

א לייב אים אויטאמאביל.

א ארגינעלען, אבער זעהר שלעכטען וויטץ האט זיך ערלויבט דער לעווענבענדיגער פון א מענאושעריע אין א גרויסער דייטשער שטאדט.

ער האט ארויסגענומען א גרויסען לייב פון זיין שטייג, איהם אריינגעזעצט אויף א אויטאמאביל און איז מיט איהם ארומגעפאהרען דורך די גאסען פון דער שטאדט.

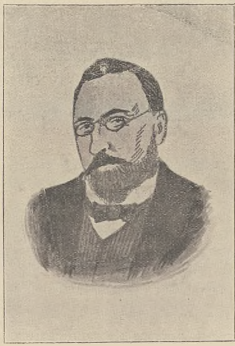

דובראווין און קרושעוואן: דר. דובראווין.

דער לייב איז אפילו געווען אנגעבונדען מיט א אייזערנער קייט צום אויטאמאביל. אבער די געפאהר, אז ער וועט זיך אברייסען, איז געווען גענוג גרויס און איבערהויפט ווען דאס אויטאמאביל איז געפאהרען מיט א ראזענדער שנעלינקייט און דאס טרומייטערן פונ'ם שאפער האט איהם איבערגעשראקען, האט דער לייב ארויסגעלאזט אזא שרעקליך געברום, אז די גאסען האבען זיך באלד אויסגעליידינט און אלע מענשען האבען זיך בעהאלטען אין די קעלער'ס פאר דער געפעהרליכער בעסטיע.

באלד איז אויך דערפון וויסען דער פאליציי נישט געפעלען, מען האט דעם לוסטינען לייב-בענדיגער מיט זיין לייב אריבערגעפיהרט צום קאמיסער און איהם מכבד געוועזן מיט א גרויסער געלדשטראפע. אזוי אז ס'וועט זיך איהם שוין אפגליסטען אזעלכע וויצע.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אריגינעל בילד. פאָרשטעלענדיג דעם לייב אים אויטאמאביל.

די עלסטע פרוי פון וויען.

אין וויען איז פאריגען שבת געשטארבען די פרוי קאטארינע בלוי, 106 יאהר אלט.

א שענקער אלס מיטגליעד פון דער אקאדעמיע.

די אלטע פרוי איז אין איהר לאנגען לעבען נאר זעלטען קראנק געוועזן. האט זיך געפיהלט ריסטיג ביז אין דער לעצטער צייט און געהאט א גוטען אפעטיט.

ביז צום 96 יאהר איז זי געוועזן א הויזירערין און געלעבט פונ'ם איינענעם פערדיענסט. ערשט אין די לעצטע צעהן יאהר איז זי געקומען צו איהרע קינדער.

פרוי בלוי, וואס איהר בילד ברענגען מיר אין היינטיגען נומער, האט צוריקגעלאזט 28 איניקלעך און 4 אור-אייניקלעך.

יעקב גארדין.

פון ניו-יורק קומט די ידיעה. אז דער בעקאנטער יודישער דראמאטיקער יעקב גארדין איז געשטארבען פון א קרעבסקראנקהייט.

יעקב גארדין איז געוועזן איינער פון די טיכטיגסטע יודישע טהעאטער-דיכטער. די דראמאטיקער פאר איהם, אנגעפאנגען פון גאלדפאדען ביז צום לעצטען שרייבער'ל,

דער פערשטארבענע פרעזידענט פון בראזיליען.

האבען בעטראכטעט די יודישע ביהנע אלס א ארט פון בעלוסטיגונג און אונטערהאלטונג. זיי האבען געשריעבען שטיקע מיט „געזאנג און טאנץ“, טראגעדיעס, וואס מען איז זיך ביי זיי צערקראכען פאר געלעכטער, און קאמעדיעס, וואס האבען געריהרט צו טרעהרען.

ערשט יעקב גארדין האט געבּ־ענגט ע ר נ ס ט ע שטיקע אויף דער יודישער ביהנע און ביי אלע זיינע פעה־לער קומט איהם דאס פערדיענסט, אז ער האט די ביהנע מאדערניזירט און געבעסערט דעם געשמאק פון פובליקום.

געבוירען 1־טען מאי, 1853 אין מירגארד, פאל־טאווער גובערניע, ביי א פאטער א משכיל, האט יעקב גארדין געהאט דאס גליק צו געניעסען א סיסטעמאטישע בילדונג.

אין 1870 ד. ה. ווען ער איז נאר 17 יאהר אלט געוועזען, האט ער שוין אנגעהויבען מיטצואַרבייטען אין פערשידענע רוסישע צייטונגען און זשורנאלען.

אין 1880 האט ער געגעבען אין דער וואכענשריפט „נידעליא“ א גאנצע רייהע קליינע ערצעהלונגען פון יודישען לעבען, און האט אנגעשריעבען איין גרויסע ער־צעהלונג, אונטער דעם נאמען: „ליבעראל־נארארניק“.

שפעטער האט זיך איהם פערגלוסט צו „פערבעסערן די וועלט“ און ער האט געגרינדעט א סעקטע „ביב־לישע בריעדערשאפט“, לויט טאלסטאי׳ס פרינציפען, וואס איהר הויפט אויפגאבע איז געווען „מענשענליעבען“.

די קליינע סעקטע האט עגזיסטירט עטליכע יאהר, די אדמיניסטראציע האט געפונען די „סעקטע“ פאר שעד־ליך און האט זי אנגעהויבען צו פערפאלגען.

גארדין אליין האט געמוזט אבפאהרען קיין אמעריקא.

אבגעפאהרען איז ער פון אדעס, און ווי ער אליין האט דערצעהלט, האבען איהם צום וואקזאל בעגלייט זעהר פיעל קריסטען — אינטעליגענטען טשינאווניקעס, צייטונגס־שרייבער — און קיין איינציגער איד, נאר פשוט, מחמת גארדין איז דאמאלס געוועזען אזוי ווייט פון דער יודישער וועלט, ווי די יודישע וועלט פון איהם.

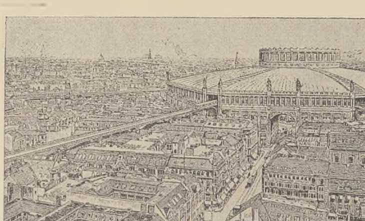

א נייע אייזענבאהן־סיסטעם: דער באהנהאף אין א גרויסער שטאדט.

נאכמעהר, גארדין האט קיין ווארט יודיש נישט פערשטאנען, רעדען און שרייבען יודיש האט ער זיך אויסגעלערנט ערשט אין ניו־יארק.

דא האט זיך פאר איהם איבערהויפט געעפענט א נייע וועלט, די גרעסטע יודישע קהלה אין דער וועלט, מיט איהר פיעל־פארבינען לעבען, האט ניט געקענט ניט מאכען קיין איינדרוק אויף גארדינ׳ס רייכע נאטור. ער האט שנעל תופס געוועזען דאס יודישע לעבען און געזע־הען, אויף וועלכען פעלד ער דארף ארבייטען. ווען ער דארף אויפגעבען זיינע קרעפטען און ווער עס נויטיגט זיך אין זיי.

ער האט אויך דא גענומען מאכען רעפארמען, און דאס ערשטע וואס ער האט גענומען רעפארמירען, איז געוועזען די יודישע ביהנע.

א שווערען קאמפף האט ער געהאט אויסצושטעהן ארויסצושטופען גאלדפאדענס „טעאטער־שטיק“ און אפע־רעטקעס מיט לאטיינערס פיעסען.

אבער גארדין איז גע־וועזען אן־עקשן.

שוין אין 1891 האט מען אויפגעפיהרט זיין ערשטע שטיק „סיבירי“ און פון דא־מאלס אן, זענען זיינע פיעסען נישט אראפ פון דער אידי־שער ביהנע אין אמעריקא.

דעם יודישען פובליקום איז ער גוט בעקאנט מיט זיין „יודישען קעניג ליר“, „די שחיטה“, „מירעלע אפרת“, „קרייצער סאנאטא“, „גאט, מענש און טייפעל“, „די יודישע סאפא“, „דער ווילדער מענש“ און אנדערע. זיינע ערפאלגע זענען געווען נאר גרויס, מא־ראליש און מאטעריעל. ער האט בעקומען פאר זיינע שטיקע האנאראַרע ווי להבדיל גוישע שרייבער און דאס איז ביי אונז יודען זעהר א גרויסע זאך... עטליכע פון זיינע דראמאס זענען אויך איבערגעזעצט געווארען אין אנדערע שפראכען.

גארדין, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטי־גער נומער, איז אלט געווא־רען 56 יאהר. ער האט נאך געקענט זעהר פיעל לייסטען און אפשר אויך גוט מאכען די פעהלערן, וואס ער האט בעגאנגען אין עטליכע פון זיינע ווערק.

אבער א געפעהרליכע קרעבס־קראנקהייט האט אב־געהאקט זיין לעבען. תנצב״ה.

דער ליב אים אויטאמאביל.

העברעאישע פאסטאנוויי־זונגען.

די פ־אנע „העב־עאיש ארער יודיש“ בעשעפטינט אלע אונזערע מאדערנע שריי־בער און פאליטיקער... און פיעל פון זיי צערברעכען זיך די קעפ דאריבער, אויב די העברעאישע שפראכע האט נאך א צוקונפט אדער אויב זי וועט אים גאנצען פער־דרענגט ווערען פון דער יודישער שפ־אכע, דעם אזוינע־רופענעם זשארגאן...

די גאנצע פ־אגע איז נאטירליך צוועקלאז. דאס לעבען, דאס פראקטישע לעבען ריקטירט זיינע בעדינגונ־גען און פ־עגט נישט נאך די גרויסע טהעאריעס... דאס לעבען, דאס פ־אקטישע לעבען וועט אויך ענטשיידען די פ־אגע פון „העב־עאיש אדער יודיש“ גאנץ אונאב־העננינ פון קאנפערענצען און צייטונגסארטיקעל...

דאס קען מען איצט זעהען פון א גאנץ פשוטן פאל. אין עסטערייך ווערד העברעאיש נישט בעטראכט אלס לעבענדיגע שפ־אכע, א קאנטראקט אויף בינעזיש, למשל, האט דא די פולסטע גילטיגקייט, דאקעגן קיין איינציגער עסטערייכער קען אפילו נישט דעם אלף־בית פון דעם לשון. אויף העברעאיש דאגעגען האט קיין שום קאנט־אקט נישט קיין רעכטליכע גילטיגקייט, האטשי צעהנדליגער טויזענדער יודען אין עסטערייך שרייבען העברע־איש און עס עקסיסטירען דא אפילו העברעאישע צייטונגען.

ווען דאס פראקטישע לעבען אבער ערפאדערט עס, מוז אויך די עסטערייכישע רעגירונג זיך בענוצען מיט דער שפ־אכע אפילו אים אמטליכען פערקעהר.

פאר אונז ליעגט א עסטערייכישע פאסטאנווייזונג. אויפגעגעבען אויף דעם עסטערייכישען פאסטאמט אין דער קאלאניע „ראשון־לציון“ אין ארץ־ישראל, זי איז העברעאיש און פראנצעזיש און די אונטערשריפט פונ׳ם בעאמטען איז העברעאיש... זי איז אדרעסירט צו א גע־וויסען סעגאל אין לעמבערג און מען האט זי נאטירליך אהן שום טענות אין לעמבערג אויסגעצאהלט...

אט דיעזע העברעאישע פאסטאנווייזונג, פון וועל־כער מיר ברענגען א בילד אין היינטיגער נומער, איז א בעווייז, אז אויב דאס פראקטישע לעבען וועט עס ער־פאדערן, וועט דאס העבראישע אנערקאנט ווערען פאר א שפראכע אפילו פון די עסטערייכישע ביוראקראטען.

יעקב גארדין דער פערשטארבענע יודישע דראמאטיקער.

די יודישע טאָכטער.

(סקיצע.)

פון ראובן ברײנין.

רחל'ס מאַן איז געווען אַ גרויסער למדן, אָבער זי האָט נישט געוואוסט אין וואָס זײַן לומדות איז בעשטאַנען. זי האָט נאָר געוואוסט אײן זאַך, אַז ער קוקט איהר נישט אין פנים און רעדט מיט איהר נישט.

פיעלע האָבען איהר מאַן גערופען „גאון“, אָבער זי האָט נישט געוואוסט די ריכטיגע מיינונג פון דיעזען וואָרט. נור איין זאַך האָט זי געוואוסט, אַז איהר מאַן איז אײַנגעגראָבען אין זײַנע ספרים בײַ טאָג און בײַ נאַכט. וואָס זוכט ער אין זײ און וואָס געפינט ער דאָרט? פאַר וואָס לויבט מען איהם אַזוי און וואָרום זענען איהר פיעלע חברת'ס מקנא אין איהר גליק? דאָס האָט זי נישט געוואוסט.

רחל האָט געוואוסט אַז זי האָט מיט איהם חתונה געהאַט כדת משה וישראל. נאָכ'ן יודישען דין, אָבער וואָרום האָבען משה וישראל, ווען זי האָט קײנמאָל שלעכטעס נישט געטהון, איהר פערבונדען די הענד? זי איז געווען געטרײַ צו איהר מאַן, נישט ווייסענדיג אַז זי איז איהם טרײַ. זי האָט גאָר נישט געוואוסט ווי קען עס נאָר אַנדערש זײַן; איהר זענען אפילו קײנע שלעכטע מחשבות קײנמאָל נישט געקומען אין איהר מח.

רחל האָט געוואוסט אַז זי איז אַ מוטער צו אַ דרײַ־יעהריג שעהן קינד, וועלכעס זי ליעבט ווי איהר לעבען. זי האָט נישט געוואוסט אַז זי איז שעהן, נאָר דער קריסטליכער דאָקטאָר וועלכער איז געקומען אונטערזוכען איהר קראַנק קינד, האָט דאָס אַ ה׳ געזאָגט. איהר פנים איז רויט געוואָרען פון בושה, ווען זי האָט דאָס געהערט פון זײַן מויל. אָבער עס איז איהר אויך געווען אַנגענעהם צו הערען.

און זײַט איהר קינד איז געזונד געוואָרען, האָט דער דאָקטאָר אויפגעהערט צו בעזוכען איהר הויז. עס האָט איהר כמעט ווי באַנג געטהון. וואָס עס איז געזונד געוואָרען און [illegible] שוין מעהר נישט האָבען די הילפע פונ'ם דאָקטאָר, וועלכער רעדט אַזוי ליעבליך און וועמעס ווערטער עס זענען איהר אַזוי ניי.

אַמאָל פלעגט זיך איהר דאַכטען, אַז זי אַלײַן איז קראַנק און זי ברויכט דעם דאָקטאָר. און זי האָט כמעט געוואָלט שיקען נאָך איהם. אָבער טיעף אין האַרצען האָט זי געוואוסט, אַז זי בענקט נאָך זײַן ווײַסען געזיכט און זײַנע שוואַרצע אויגען. אָבער זי האָט אַלײַן זיך נישט געקענט ערקלעהרען, וואָס הײַסט בענקען.

זי האָט זיך געפיהלט שולדיג און זינדיג. זײַט זי האָט געהערט דעם דאָקטאָר'ס קאָמפּלימענטען און זי האָט איהם נישט אַרויסגעטריעבען פון הויז, זי האָט געוואָלט זיך אַלײַן אײַנרעדען אַז זי האָט איהם געמוזט לײַדען צוליעב דעם קראַנקען קינד, אָבער אין האַרצען האָט זי געוואוסט, אַז זײַנע ווײַר האָבען זי בעצויבערט. זי איז זינדיג. דאָס ווײַס זי. מען טאָר נישט הערען אַזעלכע ווערטער פון אַ פרעמדען און נאָך פון אַ קריסט; זי האָט זיך געשעהמט צו קוקען גלײַך אין די אויגען איהר מאַן און איהרע עלטערן. זי איז געווען זיכער אַז דער „חטא“ איז פערשריעבען אין איהרע אויגען און אויסגעקריצט אויף איהר אַלבאַסטער ווײַסען שטערן.

איהר מאַן האָט ווירקליך גאָר נישט בעמערקט. איהרע עלטערן אויך נישט. אָבער איהרע געוויסען האָבען איהר געפלאַגט, אַ פערבּאָרגענער שרעק האָט זי בעהערשט. אַ פערבאָרגענע לײַדענשאַפט האָט איהר בעקעמפפט, איהר שטענדיגער קלאָהרער מח האָט אַנגעהויבען פלוצלינג אַרבײַטען און אין איהר האַרצען האָט אַנגעהויבען צו רוישען אַ שרעקליכער שטורם־ווינד...

איז זי פערכשופ'ט, אָדער משוגע געוואָ־ען? זי ווײַס נישט. זי קען זיך קײַן רעכנונג נישט אָפּגעבען.

רחל זיצט טרויעריג. איהרע גרויסע טיעפע אויגען קוקען אין אַלע זײַטען; זי קוקט אין פענסטער, הערט זיך צו צום טהיר.

און די טהיר עפענט זיך און ער קומט. אַ ציטער איז אַריבער איבער איהרע אַלע גליעדער.

— אַלע זענען דאָ געזונד, וועמען דאַרפען זי, הערר דאָקטאָר?

— איך בין נישט נאָר אַ דאָקטאָר, נאָר אויך אַ חולה....

געשווינגען אַ רגע האָט ער ווייטער געזאָגט:

— נישט נאָר אַ דאָקטאָר, נאָר אויך אַ פּאָעט... איך זוך דאָס שעהנע... איך קניע פאַר די שײַנקייט... און דו ביזט דער סימבאָל פון שעהנהײַט... דו ביזט מײַן גאָט און פאַר דיר קניע איך מיך.

— יאָ, איהר מײַן הערר דאָקטאָר, זענט ווירקליך קראַנק.

— איך בין ווירקליך קראַנק, און נאָר דו קענסט מיך הײַלען.

— איך פערשטעה אײַך נישט, הערר דאָקטאָר.

— ווי קענסטו פערשטעהן אַ פּאָעט?

— אַ פּאָעט? וואָס איז אַ פּאָעט?

— איך בין אַ מענשען־פריהן, איך זוך בלומען.

— בין איך דען אויך אַ בלום וואָס איהר זוכט מיך? וואָס איהר רויבט מײַן רוהע זײַט וואָכען און מאָנאַטען?

— דו ביזט דער בלום פון אַלע בלומען. און דאָרום שטעל איך אײַן מײַן לעבען קריכענדיג צווישען די דערנער, וואָס זענען אַרום דיר.

— איך — אַ בלום? — עס קען זײַן אַ פערוועלקטע בלום...

— וועל איך דיך אָפּפרישען ווי אַ טהוי...

— אײַערע ווערטער זענען פאַר מיר שווער צו פערשטעהן.

— דו ביזט נישט אַ פערוועלקטע בלום, נאָר אַ ראָזע, וועלכע האָט נאָך נישט געעפענט איהרע בלעטער, האָט נאָך נישט אַנגעקוקט די זאָנענשטראַהלען.

— וואָס ווילט איהר דען פון מיר?

— ווי אַלט ביסטו פריוי?

— אײַן און צוואַנציג! אַנטקעגען וואָס פרעגט איהר?

— און דו האָסט נאָך קײנמאָל נישט געליעבט, האָסט קײנמאָל נישט געגאָסען פון לעבען, און דו אַלײַן ביזט דער קוואַל פון לעבען, דער קוואַל פון ליעבע.

— איך בין אַ יודישקע, אַ קראַנקע פרוי, לעבען און ליעבען זענען מיר פרעמד... אַבוואָהל... ס'איז שוין אַלץ אײנס....

— און איך וויל זײַן דײַן דאָקטאָר....

— און מײַן קינד?

— דו אַלײַן ביזט נאָך נאָר אַ קינד!

— אַ קינד, וואָס די עלטער האָט אויף איהם געלעגט איהר זיגעל.

— וועל איך דיך צוריק ברענגען צו דײַן יוגענד, דו האָסט נאָך אין דײַן יוגענד נאָר נישט געגאָסען.

— יוגענד, מײַן הערר, קעהרט זיך נישט אום צוריק... וואָס עס איז אַוועק איז שוין מעהר נישטאָ...

— דו ווייסט נישט זײַן דאָס וואָס דו ביזט געווען... דו ווערסט אָבער זײַן דאָס וואָס דו ביזט נישט געוועזען, אַ העכערעס וועזען, מעהר שעהן און מעהר ליעב, מעהר ענטוויקעלט און פאָלקאָם. אויב דו ווילסט נאָר, דו ווערסט זיין, וואָס דו ווערסט זײַן, אָבער דו זאָלסט זײַן — מײַנע!

אַ ווײַלע האָבען זײ געשוויגען, איהרע אויגען אַרונטערגעלאָזען, דער געזיכט בלײַך און זײַנע אויגען קוקען גלײַך אין איהרע.

און ער האָט געזאָגט: — גיב מיר דײַן האַנד!

— וואָס דאַרפט איהר מײַן האַנד?

— דײַן האַנד איז זאָ צאַרט און זאָ עדעל. דער וואַרימער פולס פון דײַן האַנד'ס אָדערן דערצעהלען מיר פון דעם פערבאָרגענעם לעבען, פון דעם שטרעבען, פון די געהיימניסע, וואָס קײַן מענש ווייס פון זײ נישט.

— מײַן האַנד בעלאַנגט שוין פון לאַנג צו אַן אַנדערען.

— אָבער דײַן האַרץ....

זי האָט איהם פערוואונדערט אַנגעקוקט, און ער האָט ווייטער גערעדט.

— זאָג נאָר שמעקענדע ראָזע פון טהאָל, ווילסטו זיין מײַנע, ווילסטו איך זאָל זיין דײַנער? זאָג נור, קענסטו, ווענסטו מיט מיר צוזאַמען שטײַגען צו דעם העכסטען גראַד פון גליק, צום העכסטען פונקט פון לעבען, פון ליעבע?

— דײַנע וועל איך קײנמאָל נישט זיין... איך קען נישט... אין טהאָל בין איך געבאָהרען געוואָרען און אין טהאָל וועל איך שטאַרבען.

— דו ביזט געבאָהרען געוואָרען אין טהאָל, אָבער דו ביזט ערהאַבען, העכער פון די בערג, ביזט אַ הימליש וועזען, אַ זאָנענשטראַהל.

— דאָס זענען נאָר שעהנע ווערטער... איך בין אַ פּראָסטע יודישקע, אַ מוטער צו מײַן קינד און קײן פליעגעלען האָב איך נישט...

— אַה, יאָ, דו האָסט פערבאָרגענע פליעגעלען און דו ווילסט זײ נישט בעוועגען...

— און וואָס ווילט איהר, הערר דאָקטאָר?

— איך בעט נאָר נישט פון דיר... איך וויל פון דיר נאָר נישט נעהמען, איך וויל נאָר צוריק קעהרען צו דיר די ערהאַבענהייט, די שעהנקייט, די הײַליגקייט, וועלכע דו האָסט און ווייסט אַלײן נישט. איך וויל דיר געבען דײַנס... אויב דו פיהלסט נישט דײַן נשמה, פיהל איך זי ווי גרויס און ווי טיעף זי איז... וואָס וויל איך? גאָר נישט! איך וויל נאָר דיר געבען אַלעס וואָס איז ערהאַבען און הײַליג בײַ מיר.

— איך פערשטעה נישט אַ וואָרט, וואָס איהר רעדט...

— דו פערשטעהסט נישט וואָס דו אַלײן ביזט. און איך וויל עס דיר ערקלעהרען.

— עפען נאָר דײַנע אויגען, עפען דײַן האַרץ, ווענסטו ווייסען, ווענסטו פיהלען דעם לעבען מיט אַלע פערגעניגען.

— דאָס לעבען? וואָס איז דאָס „לעבען“?

— דאָס לעבען איז אַ גן עדן פול מיט שעהנע בלומען, זינגענדיגע פויגעלעך, שוועבענדע שמעטערלינגע: דאָס לעבען איז אַ קיטעל פון געדאַנקען און געפיהלען, שטרעבונגען און שעהנע טהאַטען; דאָס לעבען איז דער גן־עדן פון ליעבע.

— מען זאָגט אַז בײַ דעם טהיר פון גן־עדן הענגט אַ שאַרפע שווערד און אין גן־עדן זעלבסט קריכען אַרום גיפטיגע שלאַנגען...

— דער שווערד שנײַדט און די שלאַנגען בײַסען נאָר די קריכענדע מענשען, די מענשען־ווערים... זאָג נאָר מײַן ענגעל געהסטו מיט מיט מיר? ווענסטו נישט איבערבײַטען דעם אַלטען באַנד אויף דעם נײַעם?... דײַן פאַלק אויף מײַן פאַלק?

און פון צווייטען צימער הערט זיך די שטימע פון אַ וויינענדיגם קינד.

רחל האָט אַ ביסעל געטראַכט און פלוצלונג האָט זי זיך ערוואַכט און געזאָגט:

— אַ יודישע טאָכטער בין איך געבאָרען און אַ יודישע טאָכטער וועל איך שטאַרבען.

— אַזוי, אָבער...

— דאָס איז מײַן אַנטוואָרט... מײַן קינד ווײנט. איך געה צו איהם....

דער דאָקטאָר האָט פערלאָזען רחל'ס צימער מיט אַ צובראָכען האַרץ. קײנער האָט נישט געזעהען איהם ווען ער איז געקומען און ווען ער איז אַוועק.

רחל האָט צונעפרעסט איהר קינד צום האַרצען, און קושענדיג איהם האָט זי בענעצט זײַנע באַקען מיט איהרע טרעהרען.

קײנער האָט די טרעהרען נישט געזעהן. און זי האָט אַלײן נישט געוואוסט וואָרום זי ווײנט.

איבערזעצט פון העברעאיש דורך ה.—מ.

דון יוסף הנשיא, הערצאג פון נאקסאס

היסטארישער ראמאן אויס דעם זעכצעהנטען יאהרהונדערט

פריי בעארבייטעט נאך י. ווילרענראַד.

(דרייצעהנטע פארטזעצונג). *)

דרייצעהנטעס קאפיטעל.

ווי ווייט דון יוסף הנשיא און זיין מוהמע דונא גראַציא האבען געשטרעבט, צו בעהאלטען פאר לעאנארא יעדע אויפרעגונגען וועגען די העצעריען פון די יודישע פאנאַטיקער, האט זי אבער פון אלעם נוט געוואוסט און פערשטאנען, וועלכע גרויסע געפאהרען עס דראהען זיי.

זי האט אויך גוט פערשטאנען, אז וועגען איהר איז דער גאנצער רעש און זי בעטראכט זיך אויך אלס שולדיג אין דעם אונגליק, וואס קען קומען אויף דון יוסף הנשיא...

פיסלעכווייז, פאוואלינקע האט זיך אן אין איהר הארץ אריינגעבויגען דער געדאנק, אז אפשר וואלט עס געווען איהר פפליכט, דון יוסף צו בעפרייען פון דיזע געפאהרען דורך דעם, וואס זי וועט איהם פערלאזען און פערציכטען אויף איהם...

שוין זיין עטליכע טעג ווערד זי פון דיזען געדאנק בעהערשט! זי שטאַרקט זיך צוואר און מאכט זיך הארץ, אז זי קען נישט אנטלויפען ווי עפיס א פער-בּרעכערין; זי רעדט זיך איין אלץ אויס, אז איינענטליך האט זי נישט וואוהין צו אנטלויפען. אין ווענעדיג וועט מען זי בעטראכטען אלס פערגעטהערין פון קריסטענטהום, אלס א זינדיג ווייב, וואס איהר געליעבטער האט זי אוועקגעווארפען נאכדעם ווי ער האט זיין הארץ מיט איהר בעפריעדיגט; ערגיץ-אנדערש צו וואַנדערן קען זי נישט און האט אויך נישט מיט וואס; זי זעצט זיך נאר אויס דער געפאהר, מען זאל זי איינגעהנדווייז פערקויפען פאר א שקלאווין צו עפיס א טירקישען פאשא...

אבער ווי זעהר זי זאל זיך נישט שטארקען צו פערטרייבען די שווארצע פינסטערע געדאנקען, הערען זיי נישט אויף, זי צו בעהערשען טאג ווי נאכט און זי קען זיך פון זיי נישט מעהר בעפרייען.

ווען דון יוסף הנשיא איז אוועקגעגאנגען אין שוהל אריין צו דער אספת-הרבנים, ווען דונא גראציא, געשטיי-עט פון א שטילער מורא וועגען זיין לעבען, איז אוועק פון דער היים, כדי איהם אים נויטהיגען פאל צו שי-צען — רעמילט ווען לעאנא-א איז געבליבען אליין אים פאלאץ, האבען זי די פינסטערע, טריבע געדאנקען אים גאנצען בעהערשט און זי האט פערלוירען דעם איינ-פלוס אויף זיך זעלבסט.

— איצט איז די צייט — קלערט זי ביי זיך — איך זאל אויספיהרען מיין פלאן — איצט איז די צייט, איך זאל מאכען אנ'עק דער פערוויקעלטער לאגע, אין וועלכער איך און מיין געליעבטער דון יוסף הנשיא גע-פונען זיך!

אבער ווי אזוי אנטלויפט מען? וואוהין זאל איך געהען? ס'איז צוואר נישט ווייט פון דאנען צום האפען — אבער וועט דען דארט שוין שטעהען א שיף אנגע-גרייט, וואס זאל זי אפפיהרען קיין ווענעדיג? און ווער וועט זי בעגלייטען אויף דעם ווייטען וועג ביז דארטהין?

ניין! אזוי פלוצים קען דאס נישט געשעהן... זי מוז אנטלויפען, אבער דאס דאַרף ווערען פריהער גוט פאר-בערייטעט; זי מוז צוערשט מאכען אלע נויטהיגע הכנות ראצו...

אזוי פערטיעפט אין געדאנקען נעהט זי ארום אין איהר צימער, אויפגערעגט און פערביטערט... פאר פער-צווייפלונג ברעכט זי אויס אין א ביטער געוויין..

פלוצים — פליהט אדורך א נייער געדאנק איהר מוח — דאס לעבען איז איהר שוין לאנג נמאס, זי האט שוין יעדע האפנונג פערלוירען אויף בעסערע, רוהיגערע צייטען... ווי וואלט עס געווען, ווען זי זאל מאכען אנ'עק דאס מעהר איז נישט ווייט פון איהר וואהנונג... קוים עטליכע שריט און זי איז שוין אים וואסער, ביי די שטירמישע חוואליעס, וועלכע וועלען זי בעדעקען אין א מינוט און מאכען א סוף צו איהר טרויריגען לעבען!

לעאנארא פרובט זיך מיט אלע כחות צו פער-טרייבען פון זיך אט דעם שווארצען געדאנק, אבער עס געהט נישט... ביסלעכווייז געוועהנט זי זיך מיט איהם און וואס מעהר זי קלערט אריין אין דער זאך, אלץ מעהר געפינט זי, אז דאס איז פאר איהר איצט דער איינציגער וועג...

דארט, צווישען די רוישענדע חוואליעס פונ'ם ים, וועט זי געפונען איהר אייביגע רוהע, וועט שלאפען שטיל און פערגעסען אלע צרות, וואס זי האט אויף דער וועלט דורכגעמאכט... מיט דיזען שריט וועט זי אויך בעפרייען איהר געליעבטען דון יוסף פון אלע צרות, וואס זענען געקומען אויף איהם פון איהרעט וועגען און ער וועט זיין פריי, צו קענען ערגרייכען זיין ציעל...

שוין וויל זי אויספיהרען דעם שרעקליכען שריט, זי נעמט אויף זיך א מאנטעל און וויל אראבגעהען... אבער ווילענדיג זיך געזעגענען ווענינסטענס אין געדאנקען פון איהר געליעבטען, דערקענט זי, אז ווי איז צו שטארק צוגעבינדען צו איהם און זי קען זיך נישט אפרייסען, אויסער ווען זי וועט איהם נאך איינמאהל זעהען...

נישט-ענטשלאסען בלייבט זי שטעהען ביי דער טהיר פון איהר צימער. פלוצים דערהערט זי א שטארקען ליארם פון דער גאס און איהר אויער פערנעמט דייטליך דעם נאמען פון איהר געליעבטען, געגען וועלכען די פאלקסמענגע דרוקט אויס בעשימפפונגען און קללות..

שנעל נעהט זי אראב, זעהען, וואס דארט נעהט פאר. אויף די גאסען לויפען גרויסע הויפענס יודען, רערשראקענע און פערביטערטע... עס זענען דאס די יודען, וואס די טירקישע זאלדאטען האבען ארויסגעטריעבען פון דער שוהל, ווען זיי האבען זיך געוואלט פערגרייפען אין דון יוסף הנשיא...

זיי אנטלויפען, שימפפענדיג און שעלטענדיג דעם פערטעהטער דון יוסף הנשיא און זיינע מיטהעלפער...

ווי פערשטיינערט בלייבט לעאנא-א שטעהען און קוקט ציטערנדיג אויף דער פאר איהר דורכלויפענדער מענגע...

פלוצים דערזעהט זי אויך דעם פאנאטיקער שמעון פארייבערלויפען. אויך ער דערקענט זי תיכף און א טייפ-לישע מחשבה לויפט דורך זיין געהירן...

— אהא, דון יוסף! — קלערט ער — טירקישע זאלדאטען האבען דיך בעפרייט פון מיינע הענד, אבער דיין געליעבטע וועסטו נישט מעהר זעהען...

שמעון מאכט אויך קיין שהיות און איילט צו אויף דער דערשראקענער לעאנארא. אננעהמענדיג זי ביי די הענד רופט ער:

— די רבנים האבען דעם הערצאג פון נאקסאס געלעגט אין „חרם", דער סולטאן האט זיך פון איהם אבגעווענדעט... אויך דו ווילסט איהם און זיין מוהמע דונא גראציא רעטען, — קום מיט מיר!

לעאנארא הערט די ווערטער, פערשטעהט זיי אבער נישט... פאר איהרע אויגען לעגט זיך א דונקלער וואל-קען און איהרע געדאנקען ווערען ווי מיט א נעבעל בע-דעקט... זי הערט נאר די ווערטער „רעטען דון יוסף הנשיא און זיין מוהמע" און ווילענלאז פאלגט זי שמעון'ן, וואוהין ער פיהרט זי...

באלד פערשווינדעט זי צווישען דער פאלקסמענגע, וועלכע לויפט איבערגעשראקען און פערביטערט דורך די גאסען פון קאנסטאנטינאפעל...

ווען דון יוסף און דונא גראציא קומען צוריק אין זייער פאלאץ, טרעפען זיי לעאנא-א נישט מעהר... מען אלאמירט די גאנצע דיענערשאפט, מען זוכט דורך אלע ווינקעליך! אומזיסט! פון לעאנא-א איז קיין שפּור צו געפונען...

דון יוסף הנשיא ברעכט אויס אין א ביטער געוויין... אויך די אלטע קלוגע, ערפאהרענע דונא גראציא איז פערצווייפעלט און פערניעסט בּיטער טרעהרען...

אבער ס'איז אלעס אומזיסט, לעאנא-א איז פער-שוואונדען ווי א שטיין אין וואסער...

פיערצעהנטעס קאפיטעל.

עטליכע חדשים זענען אוועק און אלע בעמיהונ-גען פון דון יוסף הנשיא, צו ענטדעקען די שפורען פון לעאנארא, זענען געווען אומזיסט.

עס האט אויך נישט געהאלפען דער שטרענגער בעפעהל פון דעם סולטאן צו אלע זיינע מיניסטער און ראשהגעבער, מען זאל זי איבעראל זוכען — זי איז פער-פאלען און א סוף!

שמעון דעם פאנאטיקער האט מען געשטעלט פאר'ן געריכט וועגען שטערונג פון דער רוהע אין שוהל. ער איז אבער אבגעקומען מיט נאר א גערינגער שטראף, ווייל די רבנים האבען זיך פאר איהם פערווענדעט און אויך מוהאמער-סקולי, דער גראס וועזיער, האט איהם בעשיצט.

מוהאמער סקולי האט זיך מיט דעם פאנאטיקער בענוצט אלס מיטעל קענען זיין פיינד דון יוסף הנשיא און שמעון האט גערן ערפילט אלע זיינע בעפעהלע, ערשטענס אויס פשוט'ן פאנאטיזם און צווייטענס אין דער האפנונג, אז דער גראס-ווזיער וועט איהם שוין דאפאר הויך בעלויהנען.

דאס אוועקפיהרען פון לעאנארא אין יענעם שטיר-מישען טאג איז אבער געשעהען אהן מוהאמעד סקולי'ס וויסען, ס'איז געווען א פלעצליכער איינפאל פון שמעון אין דער מינוט, ווען ער האט דערזעהען לעאנארא'ן שטעהען איינזאם און אליין פאר דון יוסף'ס פאלאַ'ץ...

ער האט זי אבגעפיהרט צו ר' יעקב מרגליות און דארט האט זי געזאלט בלייבען, ביז די רבנים וועלען בעשטימען, וואס מיט איהר זאל געשעהען...

אבער מוהאמער סקולי, הערענדיג פון לעאנארא'ס פערשווינדען, האט תיכף דערראטהען, ווער ס'האט זי בעהאלטען און ער פערלאנגט פון שמעון, זי איהם אויס-צוליעפערן.

שמעון פרובט צוערשט צו לייקענען, אבער ווען מוהאמער סקולי דראהט איהם מיט א שטרענגער אונטער-זוכונג, איז ער זיך מודה און זאגט אויך אויס, וואו לעאנארא געפינט זיך...

מוהאמער סקולי בעפעהלט, עס זאל אין מיטען דער נאכט שטעהען אנגעגרייט א טירקישע שיף ביים האפען. דארטהין ברענגט מען לעאנארא און זעצט זי אויף. דאס שיף בעקומט דעם בעפעהל, צוצופאהרען ביז צו דער אינזעל ציפערן, דארט וואו די ווענעציאנישע שיפען געפונען זיך, און אבצוגעבען לעאנארא אין די הענד פון איהרע ברידער, וועלכע האבען זיך שוין ער-האלט פון זייערע פערוואונדונגען און פיהרען דאס אבער-קאמאנדא איבער די ווענעציאנישע קריעגספלאטע.

אין א בריעף צו די ברידער קוריני איז ער זיי מודיע, אז ס'איז איהם געלונגען זייער שוועסטער צו בע-פרייען פון די יודישע פאנאטיקער, וואס האבען זי גע-וואלט טערטען...

לעאנא-א האט שווייגענדיג אנגענומען אלעס, וואס מיט איהר איז געשעהען. ביי ר' יעקב מרגליות אין הויז

*) נייע אבאנענטען ערהאלטען די פריהערדיגע פארטזע-צונגען אויף פערלאנגען גראטיס צוגעשיקט.

האט מען איהר נאר בעשטעטיגט שמעון'ס ווערטער, אז דון יוסף הנשיא איז אין „חרם" און האט פערלוירען די גנאדע פונ'ם סולטאן... ער געפונט זיך נישט מעהר אין קאנסטאנטינאפעל און מען ווייסט נישט, וואו ער איז פערשוואונדען.

לעאנארא זעהט, אז ס'איז איהר געגומען יעדע האפנונג, ויך מיט איהר געליעבטען צו זעהען; זי ווילינט איבערדעם איין, צוריקצוקעהרען צו איהרע ברידער און געזעגנט זיך שוויינענד, בלויז אין געדאנקען, מיט דער טירקישער הויפטשטאדט, וואו אלע איהרע חלומות, אלע איהרע האפנונגען זענען בעגראבען געווארען...

דון יוסף הנשיא ווערד פון יעדען טאג מעהר פערביטערט און מעלאנכאליש. אין דער ערשטער צייט פרובט איהם דער סולטאן צו טרייסטען דורך בצורה פון זיין גנאדע...

שפעטער אבער, ועהענדיג, ווי דאס העלפט נישט לאזט סעלים II. אפ פון איהם. אדרבה, ער פערדריעסט איהם, וואס דער מאן, אויף וועלכען ער האט געזעצט אזויפיעל האפנונגען, זאל וועגען עפיס א מיידיל א־אפ־לאזען דעם קאפ און פע־ליערען זיין גאנצע ענערגיע...

דון יוסף הנשיא פערליערט אויף דעם אופן ביס־לעכווייז די גנאדע פונ'ם סולטאן, און באלד שטעהט ער אליין אויף דער וועלט. צערצאנקט מיט זיינע ברידער, בעקעמפפט פון זיינע פריהעריגע פיינד און פערשטויסען פונ'ם סולטאן.

נאר איין ערלע נשמה איז איהם געבליעבען: זיין מיהמע דונא גראציא... זי איז געוועזען זיין איינציגע טרייסט אין דיעזע שווערע טעג...

(פארטזעצונג קומט).

פראצעס סיטשינסקי.

פאר'ן קאסאציאנסהויף אין וויען איז דיעזען מאנטאג אפגעהאלטען געווארען די פערהאנדלונג איבער דעם רע־קורז פון מי־אסלאוו סיטשינסקי, דעם מע־דער פון גאלי־ציישען שטאטהאלטער גראף פאטאצקי, וועלכער איז פאר צוויי חדשים צום צווייטען מאל פערא־טהיילט געווארען צום טוידט.

דער רעקורז האט זיך געשטיצט דארויף, אז איי־נער פון געשווארענע ריכטער האט נאך בשעת פ־אצעס ערקלערט, אז סיטשינסקי איז שולדיג, און טראטצדעם איז ער ווייטער געבליעבען אלס ריכטער, חאטשי ער האט בעוויעזען זיין פארטייליכקייט.

דער קאסאציאנסהאף האט דעם רעקורז אבגע־ווארפען.

מען רעכענט אבער, אז סיטשינסקי, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגען נומער, וועט ווא־הר־שיינליך פונ'ם קאיזער בעגנאדיגט ווערען.

דער קראנפרינץ פון סיאם.

זייטדעם די יאפאנער האבען איינגעפיהרט אין זייער לאנד אייראפעאישע קולטור און האבען בעוויעזען אים קריעג קעגען רוסלאנד, אז די „ווייסע אייראפעאישע טייפעל" בעזיצען טאקי עטליכע גוטע זאכען, וואס קומען צונויף פאר יעדען, מעהרען זיך די פעלע, אז אזיאטישע פרינצען קומען קיין אייראפא, כדי דארט צו ווערען ער־צויגען און זיך אויסבילדען אויפ'ן אייראפעאישען שטייגער. איצט איז דער קראנפרינץ פון סיאם, דער עלטסטער זוהן פונ'ם סיאמישען קעניג פאראמינדער מאהא כולאלאנג־קארן, געקומען קיין ענגלאנד, וואו ער בעזוכט דאס „עטאן קאלעדש", דאס פארנעמסטע גימנאזיום אין ענג־לאנד, אין וועלכען ס'שטודירען הויפטזעכליך די זוהן פון דער ענגלישער אריסטאקראציע.

דאס עטאן־קאלעדש איז א מוסטערבילדונגס־אנ־שטאלט און עקסיסטירט זייט 1440.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער דאס בילד פון דעם שטודיענגלוסטיגען קראנפרינץ אין בענגלייטונג פון צוויי דיענער.

קריזע אין דייטשלאנד.

צווישען דעם דייטשען רייכסטאג און דעם רייכס־קאנצלער פירסט בילאוו הערשט זייט א צייט א גע־שפאנט פערהעלטניס, כדי צו דעקען דאס דעפיציט פונ'ם בודשעה האט די רעגיערונג אריינגעברענגט א געזעץ וועגען איינפיהרונג פון נייע שטייערן.

די פיזהעריגע מאיאריטעט פון רייכסטאג בעשטע־הענד פון קאנזערוואטיוו־ליבעראלען בלאק, האט זיך אבער

נייע דענקמעלער אין פעטערסבורג: דאס דענקמאל פון פעטער דעם גרויסען.

וועגען דיעזע שטייערן נישט געקענט אייניגען און די מאיאריטעט איז זיך צעפאלען. דאנעגען האבען זיך די קאנזערוואטיווען פעראייניגט מיט דעם קאטוילישען צענ־טרום און די פוילען און ווילען איינפיהרען נאר אנדערע שטייערן, צו וועלכע די רעגיערונג וויל ווייטער נישט צושטימען.

לעת־עתה האט די פינאנציעלע קאמיסיע פונ'ם רייכסטאג אבגעווארפען אלע אנטרעגע פון דער רעגיערונג און עס זעהט אויס, אז ענטוועדער וועט מען מוזען אויפלעזען דעם רייכסטאג. אדער דער רייכסקאנצלער פירסט בילאוו, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגען נומער, וועט מוזען אבטרעטען.

א ניי אייזענבאהן־סיסטעם.

דער באהן־פערקעהר אין די גרויסע שטעדט בעגענענט וואס א מאל גרעסערע שוועריגקייטען. און אזוי ווי דער פערקעהר שטארקט זיך פון טאג צו טאג און די אנפארדערונגען ווערען וואס א מאל גרעסער, איז צו רעכנען, אז נאך 10—20 יאהר וועט דאס איצטיגע באהן־סיסטעם איבער־הויפט נישט מעהר טויגען.

ס'איז אויך נויטהיג, אז די אייזענבאהנען פאר'ן פערזאן־פערקעהר זאלען מאכען ווענינסטען 200 קילא־מעטער אין דער שעה, און דאצו זענען די דאמפף־לאקאמאטיוון בכלל נישט פעהיג. א דאמפף־לאקאמא־טיווע קען מאכען העכסטענס 100 קילאמעטער אין דער שעה; אויך ווערען די צינגע ביים איצטיגען שיענענס־טעם אפט אויפגעהאלטען דורך די „קורווען" און די אויסווייכונגען, עבענזא ווערען די שיענען שנעל רואינירט און פערדארבען.

א דייטשער בעקאנטער אינשיעניער האט איצט אויסגעגעבען א גרויס בוך מיט פערשיעדענע פלענער און צייכנונגען, אין וועלכער ער שלאגט פאר א גאנ'ץ ניי אייזענבאהן־סיסטעם. די פיזהעריגע ליניעס זאלען בלייבען בלויז פאר'ן גיטער־פערקעהר. פאר לאסטצינגע. פאר'ן פערזאנענפערקעהר זאלען געבויעט ווערען שפעציעלע עלעקטרישע ליניעס. אויך דאס שיענענסיסטעם זאל ווע־רען געענדערט. די באהנען זאלען פאהרען בלויז אויף איינציגע שיענעס. דאס וועט פיעל פערא־ינפאכען און פערביליגערן דעם פערקעהר. אויך וועט זיין מעגליך צו ערייכען די גרעסטע שנעלינקייט און זיכערהייט.

אין די גרויסע שטעדט זאלען די באהנען פאהרען אין דער הויך איבער די הייזער. אין מיטען שטאדט וועט זיך געפונען א צענטראל־באהנהויף, פון וועלכען ס'וועלען געהען ליניעס נאך אלע זייטען, אין דער הויך. וועהרענד אונטען וועט זיין דער פערקעהר פריי פאר וועגען, אויטאמאביל א. ז. וו. א. ז. וו.

ווי ווייט דאס נייע סיסטעם, פון וועלכען מיר ברענגען א אריגינעלע אילוסטראציע אין אונזער היינטיגען נומער, וועט זיך פראקטיש ארויסווייזען גוט און נוצליך, איז נאטירליך א פראגע פון דער צוקונפט.

א אויסגעטרוקענטער קאנאל.

די בעלגישע הויפטשטאדט בריסעל, איז פערבונדען דורך א גרויסען קאנאל מיט דער האפענשטאדט אנטווערפען.

דער קאנאל פליעסט אין איין ליניע מיט דעם פלוס זענגע און אויף מאנכע ערטער זענען זיי ביידע געטהיילט נאר דורך א שמאלען שטרייף לאנד.

פארינע וואך איז א דאמם פונ'ם קאנאל פלוצים געבראכען געווארען און דאס וואסער איז אים גאנצען אריבער אין דעם זענגע־פלוס, וועלכער ליעגט א ביסעל טיעפער פונ'ם קאנאל.

דער קאנאל איז פאסט איך גאנצען געבליעבען טרוקען און דער געזאמטער שיפספערקעהר איז געבליבען שטאקען.

די שיפען האבען געשטעקט אין דער בלאטע פונ'ם קאנאל. אין וועלכער מען האט געפינען א מענגע לייכען און זעהר פיעל שמוץ.

איבער דער הויפטשטאדט האט זיך פערברייטעט א שרעקליכער גערוך, אזוי מען האט מורא בעקומען ס'זאל נישט אויסברעכען א געפעהרליכע פעסט.

כדי דאס צו פערהיטען האט מען אין קאנאל אריין געשיט א גרויסע מענגע פון קלאר און קא־באל, און מען האט מיט שווערער מיהע נעא־בייט, דעם קאנאל

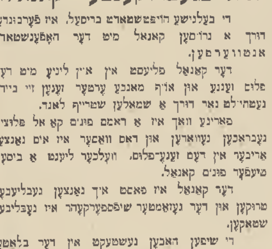

העברעאישע פאסטאנווייזונגען.

אויסצופֿילען מיט וואסער, כדי די שיפֿען זאל וויערער קענען ארויס.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער צוויי אריגינעלע בילדער, פֿאָרשטעלענדיג דעם אויסגעטרוקנעטען קאנאל און די ארבייטען, איהם ווידער אנצופֿילען מיט וואסער.

די אונגארישע קריזע.

די מיניסטער קריזע אין אונגארן, וועלכע שלעפּט זיך שוין עטליכע חדשים, ועט ווי עס זעהט אויס, שוין באלד נעענדיגט ווערען, האָטש קיין מענש ווייסט נישט ווי אזוי.

אלע ביזהעריגע פּלענער, צו ערהאלטען די קאָאליציע צווישען די פּארטייען, וואס האבען ביז איצט געפֿיהרט די רעגירונג, האבען נישט געפֿיהרט צום ציעל.

די אונאבהענגיגקייטספּארטיי, פּערלאנט, אזוי ווי זי איז די גרעסטע אים רייכסטאג און האט דאָרט די מאיאריטעט, קומט איהר די רעגירונג אים גאנצען אָהן שותפות מיט די אנדערע פּארטייען. דער קייזער וויל דאָס אבער נישט נאכגעבען.

איצט איז דער געוועזענער פֿינאנצמיניסטער לאַריסלויס פֿון לוקאטש געשיקט געווארען פֿונ'ם קאיזער אלס פֿערטרויענסמאן, אונטערצוהאנדלען מיט דער אונאבהענגיגקייטספּארטיי, זי זאל איבערנעהמען די רעגירונג אונטער די פֿאָלגענדע בעדינגונגען: דריי מיניסטער-שטעלען און צוואר דאס פּרעזידיום, דאס פֿינאנצמיניסטעריום און דאס מיניסטעריום ביים קאיזערליכען הויף זאלען איבערנעהמען פּאליטיקער, וועלכע געהערען נישט צו דיעזער פּארטיי. די באנק פֿראגע זאל פּערלייפֿיג ווערען פּערשאבען, דאגעגען זאל זיך די נייע רעגירונג פֿערפּפֿליכטען, דורכצופֿיהרען די וואהלרעפֿארם און צו בעוויליגען אלע מיליטערישע פֿאָרדערונגען. דערנאך וועט דער רייכסטאג ווערען אויפגעלעזט און ערשט דער נייער רייכסטאג, וואס וועט ארויסקומען פֿון אלגעמיינע וואהלען, וועט האבען צו ענטשיידען איבער דער באנק-פֿראגע.

דער פּרעזידענט פֿון דער אונאבהענגיגקייטספּארטיי, קאָסוטה, איז פֿון דעם פּלאן נאר נישט ענטציקט געוועזען און אויך די איצטיגע רעגירונג איז דאגעגען. דאגעגען האט דער פּרעזידענט פֿון רייכסטאג, יוסטה, דער ווירקליכער פֿיהרער אין דער אונאבהענגיגקייטספּארטיי, זיך אריינגעלאזט מיט לוקאטש'ן אין אונטערהאנדלונגען...

דער מיניסטערראטה האט איבערדעם בעשלאסען, צו בעטען דעם קאיזער, ער זאל די קריזע בעענדיגען און די "קואליציע פֿונ'ם איצטיגען מיניסטעריום אננעהמען. דיענסטאג איז דר. וועקערלע אויך ערשיענען ביים קאיזער אין אוידיענץ און האט פֿאָרגעלייגט דיעזע ביטע.]

אבער דער קאיזער האט ערקלערט, אז די רעגירונג זאל נאך ווארטען עטליכע טעג...

ווי עס הייסט, איז מען אין די מאסגעבענדע קרייזען ענטשלאסען, אויב דער פּלאן פֿון לוקאטש זאל נישט געלינגען, אויפצולעזען דעם רייכסטאג און איינצוזעצען א פּראוויזארישע רעגירונג וועלכע זאל דורכפֿיהרען די נייע וואהלען, מען האפֿט, אז דעמאלט וועט די אונאבהענגיגקייטס-פּארטיי פּערליערען די מאיאריטעט... פֿאלס אבער דאס זאל נישט מעגליך זיין, וועט ווידער קומען א מיליטערישע רעגירונג ווי פֿאר דריי יאהר און מען וועט פּרובען מיט געוואלט די אונאבהענגיגקייטס-פּארטיי צו צווינגען, זי זאל נאכגעבען.

די סיטואציע איז יעדענפֿאלס זעהר ערנסט און מען מוז ערווארטען ערנסטע קאָנפֿליקטע.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער די בילדער פֿון לוקאטש און יוסטה, די הויפּטמאכערס אין דער איצטיגען קריזע.

כראניק פֿון דער וואך.

ריענסטאג, דען 15 יוני: אין פּעטערסבורג איז אויסגעבראכען א אלגעמיינער טראמוואי-שטרייק. — נרויסע שנעעשטורמעס אין דער שווייץ. — אלנא שטיין איז זיך מורה, אז זי האט געמאכט א בלבול אויף פּערנאמענטען. —

מיטוואך, דען 16 יוני: די רוסישע דומא ווערט פּערטאגט איבערן זומער. — אין טיפֿליס (קאווקאז) קומט פֿאר א באמבען-אויפֿרייס. — אין אלבאניען קומט עס צו א בלוטיגען קאמפּף צווישען טירקישע זאלראטען און אלבאנעזער.

דאָנערסטאג, דען 17 יוני: אין די פֿינישע וואסערן קומען צוזאמען קאיזער ווילהעלם און קאיזער ניקאלויס. — אין גריעכענלאנד און אין טירקיי קומען פֿאר הכנות צו א קריעג. — געשטארבען דער יודישער אבגעאָרדנעטער דר. פֿיליפּ ברוכטמאן אין סטרי. — א ענגלישער דאמפּפֿער ווערט בגשאסען פֿון א רוסישען טארפּעדאשיף. וויל מען האט מורא, טאמער וויל עס שעדיגען די קאיזערליכע פֿאכט. —

פֿרייטאג, דען 18 יוני: א גרויסע קאטאסטראפֿע מיט א לופֿטבאלאן אין פּעטערסבורג. — רעדערנעט דעם נאטשאלניק פֿון א קאנדוקטארען-בריגאד אין ווארשא. — ס'הערען זיך קלאנגען וועגען א בעגעגעניש צווישען קאיזער פֿראנץ יאזעף און צאר ניקאלאי. —

שבת, דען 19 יוני: געשטארבען פּלוצים דער צורר-היהודים קרושעוואן. —

זאנטאג, דען 20 יוני: געשטארבען פּראָפֿעסאר מארטענס. — די פּערזישע רעוואלוציאָנערען מארשירען קיין טעהעראן. — פֿערהיט אנ'אונפֿאל אויף פּרעזידענט טאפֿט. — ערקלערונגען פֿון טירקישען מיניסטער דעם אינערן וועגען דער קרעטא-פֿראגע. —

מאנטאג, דען 21 יוני: דער אונגארישער מיניסטערראטה בעשליעסט צו רעזיגנירען דעפֿיניטיוו. — קעניג עדוארד וועט קומען קיין מאריענבאד, ער וועט אויך בעזוכען דעם עסטערייכישען קאיזער.

בכל-מכל-כל.

(געשטארבען קרושעוואן — כל המיצר לישראל נעשה ראש — דער טוירט פֿארדערט קרבנות).

"כל המיצר לישראל נעשה ראש!"

אט דיעזע ווערטער וועגען אויך מקויים געווארען ביי קרושעוואן, וועלכער איז דיעזע טעג געשטארבען.

א פּראסטע מענשעל איז דאס געוועזען. אהן וויסען, אהן בילדונג, אהן פּאליטישע פֿעהיגקייטען...

אבער שימפּפֿען און העצען געגען יודען האט ער געקענט און אנמאכען "פּאגראמען" אויך...

און ס'איז איהם געלונגען. דער קישענעווער "פּאגראם" איז פֿערצייכנעט אין דער יודישער געשיכטע מיט בלוטיגע אותיות און וועט בלייבען א זכר אויף אייביג...

און קרושעוואן'ס נאמען איז געווארען גרויס... אין געוויסע ספֿערען האט מען פֿון איהם געהאלטען עולם-ומלואו...

נאך גרעסער איז זיין נאמען געווארען, ווען דער יודישער סטודענט פּנחס דאשעוסקי האט געמאכט אנ'אטענטאט אויף קרושעוואנען... דאס אטענטאט איז צוואר נישט געלונגען, דאשעווסקי האט קרושעוואנען קוים פֿערלעצט ביים האלז... אבער קרושעוואן איז דאפֿאר געווארען א "מערטירער", א "פּאטריאט". וואס האט פֿערגאסען זיין בלוט פֿארן פֿאטערלאנד.

און קרושעוואן האט גענאסען א זכיה געוועהלט צו ווערען אין דער צווייטער דומא אריין...

אבער דא האט זיך ארויסגעוויזען זיין גאנצע אונפֿעהיגקייט. דאָרט געגען פּארהאנגען גרעסערע פּיסקאטשעס פֿון איהם. קענען א פּורישקעוויטש איז קרושעוואן בלויז א קינד און זייט דעמאלט האט זיך אנגעהויבען זיין ירידה... און ער איז וואס א מאל מעהר געפֿאלען... מען האט אין איהם פֿערגעסען, אין דער דריטער דומא אריין האט מען איהם נישט מעהר געוועהלט, און אפילו צו די שטאדט-גלאסני'ס פֿון קישענעוו, אין דער שטאדט, וואו ער האט בעוויזען זיינע גרעסטע גבורות, איז ער נישט מעהר אויסגעקליבען געווארען...

דאס האט איהם שוין גענעבען דעם עק... א הערצשלאג האט זיין בלוטיגען לעבען געמאכט אנ'ענדע... כן יאבדו!

דער טויט האט אונז אין די לעצטע צייט נישט בלויז בעפֿרייט פֿון קרושעוואן. נאר האט ביי אונז אויך צוגענומען עטליכע גרויסע מענער.

געשטארבען איז יעקב נאדין אין ניו-יורק, דאס שטארקסטע טאלענט צווישען די יודישע דראמאטיקער; געשטארבען איז דער סטאניסלאווער רב ר' ארי' ליבוש איש הורוויץ, איינער פֿון די גרעסטע גאונים אין די איצטיגע צייט. א מאן מיט א שטארקען ווילען און ענערגישען כאראקטער. די שענסטע פּאהן פֿון די איצטיגע גאליצישע רבנים; געשטארבען איז דער טארנאפּאָלער רב ר' שמעון באב"ה, איינער פֿון די עלטסטע רבנים אין גאליציען, איינער פֿון די לעצטע רעפּרעזענטאנטען פֿון דער אלטער רבנים-שול; געשטארבען איז דר. פֿיליפּ ברוכטמאן, איינער פֿון די וויינינע יודישע מיטגליעדער פֿון גאליצישען לאנדטאג...

דער טויט האט זיך אין אונז נוט גוקס געוועזען; פֿאר דעם איינעם קרושעוואן. פֿון וועלכען ער האט אונז בעפֿרייט. האט ער פּערלאנגט עטליכע טהייערע קרבנות...

קרושעוואנ'ס נאמען וועט בלייבען לדראון עולם; דער נאמען פֿון אונזערע גרויסע מענער אבער וועט בלייבען לזכר עולם!

בן—לאה.

הומאר און סאטירע.

א גוטער ענטפֿער.

א יודישער הוזירער געהט ארויס פֿון איין אנטיסעמיט, ביי וועלכען ער האט גאר נישט געלייזט.

דער אנטיסעמיט (צום יוד): טהוט אכטונג אויף מיין הונד, ווייל ער קאן נישט ליידען א יוד.

הוזירער: אוי! היינטיגע צייטען איז שוין יעדער הונד א אנטיסעמיט...

צוריק געשיקט דאס בילד.

א חתן איז אמאל ברוגז געווארען מיט דער כלה, האט ער איהר געשיקט א קארטע אויף וועלכער ס'איז געוועזען אויפגעמאלען א חזיר.

די כלה האט איהם תיכף געשיקט איהר אייגען בילד, מיט א צעטעל אויף וועלכען ס'איז געוועזען געשריעבען "דו האסט מיר געשיקט דיין בילד, שיק איך דיר מיין בילד"...

ער וועט יעצט זיטצען.

ריכטער: ווי שעדמט איהר זיך נים צו קומען פֿאר מיר אין אזא בעטרונקענעם צושטאנד? איהר קענט דאך גאר אויף די פֿיס נים שטעהן.

שיכור: נו וועט איהר מיר היסען זיטצען.

דעם דאקטאר'ס עצה.

דאקטאר: איהר דארפֿט יעדען טאג מאכען א גוטען שנאפּס.

קראנקער: דאס טהו איך שוין, זייט איך בין געווארען א שטיקעל מענש.

דאקטאר: אזוי? נו, דארפֿט איהר אויפֿהערען צו טרינקען. שנאפּס וועט אייך פֿערקירצען די יאהרען.

דער „דבוק״.

(אַ חסידישע מעשה).

געשעהען איז עס אינ׳ם שטעדטיל לאשקאוויטץ. איהר קענט עס, ס׳איז דאס שטעדטיל, וואוהין איהר פאָהרט יעדעס יאהר אויפ׳ן גרויסען וועלט־יריד, דאס שטעדטיל וואס ליגט אין טהאל, וואס איז געגלעכען אַ גאַנץ יאהר צו אַ מדבר. נאר ס׳האָט אַ שענעם אייַנפאהר. איהר קענט דאך די צוויי שירות מיט ביימער, דעם קייליכינגען שטראָם, מיט 2—3 פוירישע שטיבליך, צו אייַנמאָל האט איהר דאָרט שוין אבגעשטיגען וואַסער טרינ־טרינקען? א יאָ איהר קענט עס גוט?

נאר די מעשה איז געשעהען אַ סך פריהער. נאך אייַדער אפשר דאָרט זענען ירידים געווען.

אין די יאהרען ווען די גאַנצע געגענד איז נאָך ריין געווען פון דער טומאה — פונ׳ם היינטיגען דור מיין איך. אין די יאהרען ווען די קליפה האט נאָך נישט אלעם אזוי בעוועלטיגט און אַ יעדענם האַרץ פאר זיך געוואונען. ווען זי האט ביי אונז נאך נאר קיין שליטה געהאַט.

ס׳זענען נאך געווען די גליקליכע צייַטען ווען אין אונזער געגענד, זענען נאר געווען יודען, גאָטספּירכטיגע יודען; וואס האבען מיט זייער קדושה געשמ׳ט אויף ווייַטע וועלטען.

דאס יודישקייַט איז דעמילט געוועזען אין פולען גלאנץ און פראַכט. געשוויגען האבען דעמילט די אומות העולם, די רשעים פאר מורא. פאר׳ן יודישען דת, פאר דער יודישער קדושה.

אין יענער גליקליכער, פאר׳ן יודישקייַט כמעט די שעהנסטע, צייַט האָט אין יענעם שטעדטיל געוואוינט אַ נאר גרויסער צדיק, א צדיק, וואס אין היינט׳גע צייטען איז עס נאר נישט צו טרעפען...

דען איך אמת׳ן גערערט; קען היינט דער וואס אייביג לעבט ארכשיקען אויף דער אזוי פערדארבענע, זינדיגער, פון דער קליפה פערכאפטער ערד, אזא היילינע ריינע נשמה? קען אזא ריין ליכט לייכטען דאָרט וואו עס פרויזען אזוי פיעלע בייזע שטירמישע ווינטען?

מ׳זעהט דאך בחוש אַז ער, דער רבונו של עולם, איז מיט דער איצטיגער וועלט נאר נישט צופריעדען און וואָלט — ווען נישט די שבועה — אַ מבול געבראכט און אַלסדינג וואָלט אויס׳ם נייַ פערשוואונדען אויף אייביגע יאהרען.

טאקי נאר יענע יודען, וואס האבען דעמילט געלעבט אין יענע צייַטען האבען געהאַט די זכיה או צווישען זיי, מיט זיי, זאָל לעבען אזא וועלט־גאון, אזא היילינע נשמה...

נישט פאַרהאַן איין מקום וואו ס׳זאָל נישט זיין בעקאַנט דאס גרויסקייַט פון אט דעם צדיק, וועלטען האָבען מיט איהם געקלינגען...

פון נאהנט און ווייט פון אַלע פנות העולם האָבען זיך נויט־בעדערפטיגע געצויגען.

קראַנקע פערשיעדענער סאָרט פלעגען זייערע רפואות נאר ביי אט דעם צדיק זוכען, און ער, זאָל אַ גוטען זכות טראגען, האט אלעם געהאָלפען.

בלינדע האט ער זעהענדיג געמאכט, שטומע רעדענדיג, קרומע געהענדיג, משוגענע פאר מיושב. וואס נאָר פאַר אַ „קרענק״ האט ער זי שוין פערשטאנען און דאס ריכטיגע מיטעל געטראָפען.

מ׳דערצעהלט נאָך אז אַ גאנצע קליניק איז דאָרט געוועזען, קראַנקע פלעגען קומען און אזוי לאַנג ווארטען און ווארטען ביז די רפואה האט געמוזט קומען.

זעלטען ווען אַ קראַנקער איז נישט געהיילט געווארען. ווען די רפואה האט געמאכט אומוועגען פלעגט אמאהל שוין צושפעט קומען, דעמילט ערשט נאך לאַנגען וויערזעטצען זיך פונ׳ם קראַנקענ׳ס זייט מיט׳ן רבינ׳ס כח, דעמילט ערשט, האט דער קראַנקער געמוזט זיך אונטערגעבען און געטהון וואס אלע קראַנקע, ווען ס׳איז שוין קיין הילף פאַרהאַן...

און די ליצני הדור דערצעהלען היינט נאך אַז דער גרויסער בית־עלמין וואס איז אונטער׳ן שטעדטיל איז פון יענער צייַט ווען דער רבי פלעגט היילען... נאר ווער הערט דען די ליצני הדור? א טאַטואַכע איז, אַ ברכה איז געווען אין שטאדט. אלע אכסניות זענען שטענדיג פול געוועזען, און פרנסה איז אין שטעדטיל געוועזען נישט צום דערצעהלען.

אויף אייַנמאָהל האט זיך געטראָפען — אַלעם קען זיך טרעפען, און אַ מיידעל מיט׳ן נאמען שפרינצע, ריוואלעס אנ׳אייניקעל, איז פלוצלינג קראַנק געוואָרען, עפּעס אַ מאדנע קרענק. פלעגט שטענדיג ארומגעהן פאַרטראַכט און פלוצים הערויס׳שיסען מיט אַ געלעכטער, פלעגט אַזוי ווילד קוקען אין דער וועלט הערייַן און אפּט זיך צו וויינען... פלעגט ווייכען אַ מענשען, נישט געוואָלט מיט זיי קומען צוזאמען... פלעגט מאַכען אַזוינע משונה העויות אַז סאיז נאר נישט צום דערצעהלען... פלעגט אַ קענען רעדען טאַטע־מאַמע. פלעגט אפילו אפּט שעלטען און אפילו בייסען. אז מ׳האָט זי אַמאהל דערצערנט האט זי געקענט אויף דער מאַמען צערייסען אַלסדינג, דאס פארטוך מיט׳ן קאָפּענטיכעל...

און אַ אַנדער מאָהל האט זי געקענט צופאַלען און אויסקושען אַ יעדע האַנד און פוס...

איהר פערשטעהט די קרענק? ס׳איז פון די רעכטע זאַכען...

אינגליקליך זענען געווען די עלטערען. ס׳איז עפּעס אַ קלייַנינקייַט, אַ מיידעל, אַ דערוואַקסענע, מ׳דאַרף באַלד טראַכטען אַ תכלית, און טאָמיר חלילה ווירד עס מפורסם, איז דאך גאר נישט פרעהליך. מ׳האט אַלרינגס אַנגעווענדעט, געבראַכט בסוד דאָקטוירים, אַבשפּרעכענים, געגאָסען וואַקס, און גאָר נישט האט געהאָלפען.

און די אומגליקליכע מאַמע האט מעהר נישט געקענט טהון אלס צי פאהרען צום היילינען צדיק.

קומענדיג צום צדיק האט ער איהר אנגעזאָגט די טייַערע בשורה, אַז אַ דבוק איז אינ׳ם קראַנקען מיידעל.

שטעלט אייך פאַר די צרות... היינט די בושה!

זי וואָלט עס נישט געוועזען אויסגעהאַלטען ווען דער צדיק וואָלט איהר נישט אויף זיכער צוגעזאָגט, באשר ער וועט איהם דעם דבוק הערויסטרייַבען, און אַלע פוסטע וועלדער פערטרייַבען.

נאר ווייל דאס איז נישט פון די אייַנפאַכע זאַכען, האָט ער עס אַבגעלייַגט אויף אַ צייט שפּעטער.

דערווייל האָט מען זיך אין גאַנצען שטעדטיל דערוואוסט אַז אַ דבוק איז אין שפרינצע, ריוואלעס אייניקעל, הערייַן.

ווי די מאַמע האט נישט געוואָלט פערהיטען, צושישען די זאַך, און נאר נישט האט געהאָלפען. ווענד האָבען אויערען...

דאַרף זיך נאָך צום אינגליק טרעפען אַז עפּעס אַ „מתנגד״, אַ אַפּיקורס פון טש, האט זיך דערפון דערוואוסט און האט די גאַנצע זאַך אויסגעלאַכט.

„ווייס איך וואס — האט ער געטענה׳ט — ס׳איז נאר בכלל קיין דבוק נישטא. און ווען שוין יאָ, אַזוי קען איהם דער רבי נישט הערויסטרייַבען״.

אין שטעדטיל איז מחמת דעם די זאַך מעהר מפורסם געוואָרען און די זאַך איז אויך דער צדיק געוואָהר געוואָרען. און זיין גרימצאַרן האט זיך צעפּלאַקערט און ער האט בעפוילען דורך זיינע חסידים אַז, כאשר ווען ער, דער אַפּיקורס, וועט נישט שווייַגען אַזוי וועט ער איהם ווייזען אַז דערזעלבער דבוק וועט אין איהם הערייַן.

דער מתנגד, אַ כל־בו־ניק, איז דאַצו נאָך געווען אַ שטאַרקער עקשן, האט זיך נישט געלאָזט שרעקען און האט געלאָזט צוריק זאָגען אַז ער איז גרייט צו קומען און דער רבי זאָל אין איהם דעם דבוק הערייַנטרייבען.

דער רבי האָט געזעהען ס׳העלפט נישט, ער רעדט איהם אב די גאַנצע מאַכט, איז ער געווען גענויטיגט צו בעשטימען אַ שבת אין וועלכען דאס זאָל געשעהען...

מיט דער גרעסטען אונגעדולד האבען דעם צדיק׳ס חסידים אבגעוואַרט דעם גרויסען, פאַר זיי אַזוי וויכטיגען טאָג — דאַ האט זיך שוין געהאַנדעלט צו זעהען דעם נס, צו זעהען אַז דער צדיק איז ביכולת צו טהון וואס ער וויל, און כדי אייַנמאָהל פאַר אַלע מאָהל צו פערשטאָפּען דעם מתנגד׳ס פּיסק.

אין דער גאַנצער סביבה איז די זאַך געהערט געוואַרען און געצויגען האבען זיך יונג און אַלט. אהין קיין לאשקאוויטץ, אויף דעם בעשטימטען שבת, טייל נקמה צו נעהמען, טייל טאַקי צו זעהען דאס גרויסקייַט פונ׳ם צדיק.

דער מתנגד האט פערשטאַנען אַז אַליין צו פאַהרען איז אַ סכנה און האט נישט מעהר אויפגעטהון ווי זיך מיטגענומען צוויי פאָליציי־לייט אויף אייגענע הוצאות און איז פרייטאג אַ זייגער 6 פערפאהרען קיין לאשקאוויטץ.

געקומען שבת. גראד ביים לייענען, האט דער רבי צו די חסידים בעפוילען זיי זאָלען הערויס געהן אין מאַרק אויפ׳ן גרויסען פלאַטץ און זיך אַרומשטעלען זיי זאָלען בילדען אַ גרויסען קרייַז.

די חסידים האבען געפאָלגט און זענען געגאַנגען.

באַלד איז אויך דער מתנגד אנגעקומען מיט די צוויי פאָליציי־לייט און זיך אין דער מיט געשטעלט.

אייך דערצעהלען די קללות וואס ער האט זיך געמוזט אנהערען איז נישט נייטיג; איהר קענט אייך אַליין פארשטעלען ווי גרויס זייער צאָרן איז ביי די חסידים געווען.

מען וואַרט אַ האַלבע שעה און ס׳קומט אויך די אומגליקליכע מאַמע מיט דעם מיידיל.

זי האט דאַנגען אַ יעדער אנגעהויבען טרייסטען אַז אט באַלד, נאך אַ פערטעל שעה, וועט זי געהאָלפען ווערען און ברכות האבען זיך אנגעהויבען שיטען פון אַלע זייטען.

אין דרויסען איז געווען אַ שעהנער וואַרעמער טאָג. די זונן האָט געברענט ווי פייער און דאַ איז מען געשטאַנען קאָפּ אויף קאָפּ, נישט געווען וואו אַ שפּילקע צו וואַרפען.

באַלד האט מען געזעהען דעם צדיק קומען.

זיין פנים איז געווען בלאַס. ס׳האט אויסגעדריקט צער און צאָרן צוגלייַך. טיעפע קנייטשען האָבען געלאָזט דערקענען אַז שטאַרק ניחא איז איהם די זאַך נישט...

אין מיט׳ן מאַרק איז געשטאַנען אַ גרויסער, הויכער בוים, מיט שטאַרק פערטרוקענטע צווייַגען. אַמאָל, אין פריהערע יאָהרען, פלעגט מען אויף איהם נאך זעהען זומערצייט גרינע בלעטער, זייט אַ צייט זעהט מען אויך דאס נישט... ער איז אין גאַנצען פערטרוקענט. אבער אויסגעהאַקט האט מען איהם נישט. ווייַל דער מאַרקפלאַץ איז דאך געווען אַ רשות־הרבים און קיינער האט צו דעם אייַנזאַמען בוים קיין רעכט נישט געהאַט.

אט הינטער דעם פערדאַרטען בוים מיט זיינע מאַגערע, דאַרע צווייַגען, וואס האבען אויסגעזעהען ווי די בייַנער פון אַ שקעלעט. האט דער רבי אַנידערגעשטעלט דאס מיידיל און דעם אַפּיקורס קעגענאיינאַנדער, נאָר נאָהענט, אַזוי אַז זיי האבען געקענט פיהלען יעדער דעם ווארעמען אטהעם פונ׳ם אנדערן.

וועהרענד דער רבי האט אנגעהויבען קנייטשען דעם שטערן, קנאַקען מיט די פינגער, זיך וואַרפען הין און צוריק, גלאָצען אַזוי ווילד מיט די אויגען צום הימעל, איז די שעהנע ליכטיגע זונן פערגאַנגען און וועלטען במאַרעם האבען זיך געלאָזט איבער׳ן שטעדטיל מיט אָפענע מיילער, עס אין גאַנצען צו פערשלונגען.

פלוצלינג האָט מען געהערט ווי דער רבי הייבט אָן רעדען:

„הער דו רשע! דו שטעהסט אַצינדער דאַ, צווישען אַ גאַנצער מחנה יודען, וואס ווייסען אַז דו האסט געזינדיגט. דיין חטא איז גרויס, זעהר גרויס. איך בין געשיקט דיך צו שטראַפען. נאר אַ יעדער יוד ווייסט, אַז נישט אַזוי גיך שטראַפט דער וואס אייביג לעבט אין מ׳קען נאך אין דער לעצטער מינוט חרטה בעקומען, זאָגען חטאתי, זיך שלאָגען אין׳ן האַרצען און גאָט איז מוחל... ווילסטו חרטה האבען איז גוט. ווען נישט מוזט איצטער געשטראָפט ווערען״.

דער אַפּיקורס שטעהט גלייך נישט איהם מיינט מען, אַ ענטפער גיבט ער נאר אַ שרעקליכען:

„רבי, אז איהר קענט שטראַפען — שטראַפט״!

זיין קול האט אַזוי פייערליך געקלינגען דאס מ׳האט געזעהען אַ פעסטענטשלאָסענער שטעהט דאַ.

און געזעהען האט מען ווידער ווי דעם רבינ׳ס פנים איז געמישט מיט צער און צאָרן צוגלייַך בעת ער האט אנגעהויבען ווייטער רעדען:

„אזוי הערסטו רשע! איך וועל דריי מאל איבער־חזר'ן: „דבוק איך בין אויף דיר גוזר זאלסט הערוים פון דעם אומגליקליכען מיידיל און דיר דיין רוה אין דעם מתנגד זוכען. אז דו וועסט צום דריטען מאל קיין חרטה קריגען דערמילט זאלסטו וויסען איז פערפאלען. דערמילט ביזטו א פערשאלטענער אויף אייביג".

און מיט א דונערנדער שטימע האט ער א געשריי געטהון:

„רשע מאך אויף דיין מויל!

דער אפיקורס האט געפאלגט און געטהון וואס דער רבי האט איהם געהייסען.

א פחד האט אלע געטהון אנגעהמען און מיט שרעק האבען אלע ערווארטעט דעם טרויריגען סוף. וועה־רענד דער רבי האט אנגעהויבען פאמעליך, אבער קרעפ־טיג די ווערטער צו צעהלען:

„דבוק, אומרייניגע זאך! איך בין אויף דיר גוזר, זאלסט פערלאזען דאס מיידעל, און דיר דיין רוה אין דעם רשע זוכען — ווען ער וועט באלד קיין חרטה קריגען".

אלע חסידים האבען עס צוגעהערט און א יעדער האט פאר זיך שטילישקערהייט געשעפשעט: „טהו נאט אין הימעל א נס"!

צום צווייטען מאהל האט דער רבי אנגעהויבען:

„דבוק, דו אומרייניגע זאך! אויף דיר בין איך גוזר, זאלסט דאס אומגליקליכע מיידעל פערלאזען, און דיר דיין רוה אין דעם רשע זוכען — ווען ער וועט אט באלד קיין חרטה קריגען".

דער מתנגד איז אליין געשטאנען, מיט'ן אפענעם מויל, חאטש נעם און צעהל איהם די ציין, גלייך נישט איהם מיינט מען.

און צום 3־טען מאל האט דער רבי א גלאץ גע־טהון צום הימעל, אנגעהויבען מאכען מיענעס, און זיין דונער קול האט אנגעהויבען רעדען:

„דבוק, אומרייניגע זאך! איך בין אויף דיר גוזר, זאלסט פערלאזען דאס אומגליקליכע מיידיל, און זאלסט אין ע...ע...

אין דעם מאמענט ווער דאס גאנצע שטעדטיל בעלייכטעט פון א העלען שיין, וואס בלענדעט יעדען די אויגען און עס הערט זיך א שרעקליכער קראך, גלייך ווי פון א פירכטליך ערדציטערניש!

דערשראקען צעלויפען זיך די חסידים און דאס פערזאמעלטע פאלק; ס'דוכט זיי, אז די ערד האט זיך געשפאלטען אונטער זייערע פוס און וויל זיי פערשלינגען ווי קורח'ן מיט זיין עדה...

דער צדיק אבער שטעהט אויף זיין א־ט, בלאס ווי די וואנד ציטערנדיג מיט'ן גאנצען גוף, מיט פער־גלייסטע אויגען...

עטליכע שריט פון איהם ליעגען צוויי טויטע קער־פער: דאס מיידיל און דער אפיקורס... איבער זיי ליעגען צערוואקסען שטיקער פונ'ם אלטען פער־דארטען בוים...

א דונער האט איינגעשלאגען אין דעם בוים און האט זיי ביידע געממית'ט...

— — — — — — — — — — — — — — — —

שטיל־שווייגענדיג געהט דער צדיק מיט ציטערנ־דיגע שריט אין זיין בית־המדרש אריין...

דער בעל־תפלה ענדיגט דעם מוסף און דער עולם צעגעהט זיך מיט א שטילען קוים הערבארען „גוט־שבת" יעדער א היים...

— דער אפיקורס האט בעקומען זיין סוף! — מורמעלט מען אין שטעדטיל — אבער אויך דאס מיידיל האט געמוזט זיין א גרויסע חוטאה... ס'איז איהר נישט באשערט געווען, בעפרייט צו ווערען פונ'ם „דבוק"!...

יאגיעלניצא. בן־ציון מאזער.

געדאנקען.

הומאר אין סאטירע זענען ווי מעריצין: א ביסעל קרעפטיגט, א סך אבער שאדעט

הייראטהען נור צוליעב שעהנקייט ווענען, איז פונקט ווי צו קויפען א מאיאנטעק צוליעב א בלום, און כמעט ווי די צווייטע זאך איז שוין מעהר כדאי, ווייל דער סעזאן פון די בלומען קומט דאך אלע יאהר ווידער...

פיעלע ראמאנטיקער אויס „עסטעטיק" צום ווייבלי־כען אידעאליזירען די פרויען אלס מלאכים. זיי פער־געסען אבער, אז דאס איז די ערנסטע מאראלישע ער־נידעריגונג: דאריבער ווערען דאך די העלדען אוים מענשען!...

די מענשען וועלכע האבען קיינע שונאים, זענען בנאמנות נישט ווערט פריינד צו האבען...

די יעצטיגע ליטעראטור איז ווי א רעסטאראציאן: לכתחילה בעוואונדערט מען דעם גרויסען אויסוואהל פון די מאכלים, תיכף אבער פיהלט מען אז זיי זענען געכ־טיגע און נאנ'ן אפט אויך נישט פריש!...

ווילנא. ח"י מנידים.

ליטערארישע נייעס.

— אין ווילנא האט אנגעהויבען ארייסצוגעהען א נייער מאנאטליכער זשורנאל מיט נאמען „לעבען און וויסענשאפט".

א פרעמיע פאר אונזערע אבאנענטען!

א רייזע קיין ארץ־ישראל

איז דאס אידעאל פון יעדען יוד! יעדען יוד וויל זיך בעזוכען דאס הייליגע לאנד, וואו דאס יודישע פאלק האט פערלעבט זייגע בעסטע יאהרען. זיין גליקליכע פערגאנגענהייט. און וואו עס ליעגט אויך די צוקונפט פון כלל־ישראל, דארט וואו יעדער שטיין, יעדער בערג און יעדער טהאל איז פול מיט היסטארישע זכרונות פון אונזער געשיכטע און פון אונזער טראדיציע.

ביי די איצטיגע פארטגעשריטענע פערקעהרסמיטעל איז אזא רייזע נישט מעהר פערבונדען מיט בעזונדערע שוויעריגקייטען, ווי אין אלטע צייטען; זי איז פיעלמעהר א פערגניגונגס־רייזע אין אמת'ן זין פונ'ם ווארט, פערגניגונגס־רייזע פאר'ן גייסט און פאר'ן גוף.

און עס מעהרט זיך אויך אין דער לעצטער צייט די צאהל פון דיעניגע וואס פאהרען קיין ארץ ישראל, בעזוכען די הייליגע ערטער פון דער פערגאנגענהייט, און די יודישע קאלאניעס, די הערליכע בילדער פון דער צוקונפט.

די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג", וועלכע האט אין דער קורצען צייט פון איהר בעשטעהען געוואונען אזוי פיעל פריינד און אנהענגער צווישען יודישען לעזע־פובליקום, וויל אויסדריקען איהר דאנקבארקייט פאר דיעזע אנהענגליכקייט, אויסשרייבענדיג אלס א בעזונדערע פרעמיע פאר איהרע יעהרליכע אבאנענטען

א בחנמ'דיגע רייזע קיין ארץ ישראל און צוריק.

דאס רעכט אויף דיעזער פרעמיע האבען אבאנענטען, וואס אבאניערען דאס בלאט דירעקט ביי דער אדמיניסטרא־ציע אויף א גאנץ יאהר און צאהלען איין דעם פולען אבאנע־מענטס־פרייז.

יעדער פון דיעזע אבאנענטען בעקומט א לאז מיט א נומער, אין א בעשטימטען דאטום, וועלכעס וועט שפעטער בעקאנטגעגעבען ווערען, וועט שטאטפינדען א ציעהונג, און וועמעס לאז ס'וועט געוואונען, דער וועט בעקומען בחנם א

רייזע־קארטע קיין ארץ־ישראל און צוריק פון זיין וואהנארט אוים.

די קארטע וועט נישט האבען קיין בעשרענקטע צייט. מען וועט אויף איהר קענען פאהרען ווען מען וועט וועלען; זי עט אויך נישט זיין אויסגעשטעלט אויף א בעשטימטען נא־מען; מען וועט זי קענען אבטרעטען וועמען מען וועט וועלען.

די רייזע וועט זיין אין עסטעררייך־אונגארן דורך טריי־עסט, אין רוסלאנד דורך אדעס, אין רומעניע דורך קאנסטאנ־צא, אין אנדערע לענדער דורך דעם האפען, וואס איז אם נאהענטסטען צום וואהנארט פון דעם געווינער פאן לאז.

די פערלאזונג וועט געשעהען עפענטליך, אונטער טהייל־נאהמע פון בעקאנטע יודישע פערזענליכקייטען. יעדער אבא־נענט וועט אויך האבען דאס רעכט, צו זיין אנוועזענד ביי דער ציעהונג, וואס איהר צייט וועט רעכטצייטיג בעקאנט געגעבען ווערען אין אונזער צייטונג.

דאס רעכט אויף די לאזע האבען אויך די ביזהעריגע יעהרליכע אבאנענטען. דיעניגע, וואס האבען דאס בלאט אבאניערט בלויז אויף א פיערטעל אדער א האלב יאהר, קענען איצט צוצאהלען דעם רעשט און זיי ועלען עבענפאלס בעקו־מען דאס רעכט אויף טהיילנאהמע אין דער פערלאזונג.

מיר האפען, אז דיעזע פרעמיע וועט געפונען די אנערקענונג פון דעם יודישען לעזע־קרייז און וועט אונז ערמעגליכען, דיעזע לבע עפטערס צו ווידערהאלען.

די רעדאקציע.

פרעמיעס

פאר די אבאנענטען פון דער

„יודישעז אילוסטרירטען צייטונג".

א) ווער עס אבאָנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג" דירעקט בּיי דער אַדמיניסטראַציע אין קראקא וועניגסטענס אויף א האלב יאהר, אריינשיקענדיג דאס געלד אים פאָרויס, בעקומט די נאַכשטעהענדע 15 העפטע פון דעם בעריהמטען, האָכשפאנענדען דעטעקטיוו־ראָמאַן „מאקס שפּיצקאפּף (יודישער שערלאק האלמעס), וועלכע קאָסטען צוזאמען 3 קראנען, בּלויז

פאר 1 קראנע.

(חוץ 30 העללער פארטא)

יעדעס העפט ענטהאַלט א גאַנצען אבגעשלאָסענע האָכשפאנענדע ערצעהלונג, קיין פאָרטזעצונג. מיט שענער אילוסטראַציע.

די העפטע ענטהאַלטען פאַלגענדע ערצעהלונגען:

1) גערויבט צו דער שמד...
2) באַנקנאָטען פעלשער.
3) עלילת דם...
4) א רעטהועלהאפטער מארד.
5) דער שמוגלער...
6) דאס געפעלשטע טעסטאַמענט.
7) דער שפיאָן.
8) דער מערכען הענדלער.
9) דער באַנק־איינברעכער.
10) די קינדער־מערדערין.
11) דער טויטען־גרעבער.
12) דאָס געהיימניס פון א מיליאָנער.
13) די רערטרונקענע כלה.
14) דער מיסיאנער.
15) די נאַכטוואַנדלערין.

ב) אנשטאַט דיעזע העפטע קען מען אויך בעקומען די פאָלגענדע וויכטיגע ספרים פון דעם גרויסען ודישען געלעהרטען דר. ש. רובין:

א) תהלת הכסילים, ב) ספור יצירת העולם, ג) שני לוחות הפילוסופיה.

וועלכע קאָסטען 4 קראנען, בּלויז

פאר 1.50 קראנע.

(חוץ 30 העללער פארטא)

ג) ווער עס אבאנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג" אויף א גאנץ יאהר און בעצאהלט אים פאָרויס, בעקומט ענטוועדער די 15 העפטע מאקס שפיצקאָפּף אדער די ספרי דר. רובין

גאנץ אומזיסט.

די אבאנענטען בּרויכען נאָר צו שרייבען, וועלכע פרעמיע זיי ווינשען: האלב יעהריגע אבאנענטען בּרויכען גלייכצייטיג צוצושיקען דאָס געלד פאַר דער פּרעמיע.

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ!

גימנזיום עברי

Jüd. Pr.-Gymnazyum des Dr. Jung, Storozynetz (Bukowina)

גרינדליך אונד ערפאָלגרייכער אונטעררכט אין אללען לעהר־געגענשטענדען דעם גימנאזיומס אונד דער יודישען ליטעראַטור! תנ"ך, רש"י, גמרא, שלחן ערוך וכתב ולשון עברי; אינדיווידועללע, שטרענגרעליגיעזע ערציעהונג! גלענצענדע רעזולטאַטע: לייטער דער העברעאישען פּעכער: ההי"ג מו"ה משה דוד גראס לפנים רב בק"ק לוצערן (שווייץ) מחים דע סה שתשיב.

אין דען מאנאטען יוני, יולי, אויגוסט פאָרבערייטונגס־קלאססע דאָרטזעלבסט!

Die Leitung: אויסקונפט ערטיילט:

זיכערע הילף געפינט יעדער

אין האפּראַט פּראָפעסאר דאקטאר מ. גרובערס בעריהמטען ביכעל

„דאס געשלעכטסלעבען"

אייגפאַך יודיש בעאַרבייט

סיענטהאַלט: דאס היילען פון אלערליי מענערקראַנקהייטען פון אוגאני (א געהיימע ליידענשאַפט ביי יונגע מענשען, פאר א בחור זעהר וויכטיגע עצות. אויסגעצייכנעטע מיטעל פאר יונגע לייט

פראַנקאָ פאר 1.10 קראנע (50 קאָפּ.) אין פאָראויס.

ביי: H. Fränkel in Gwoździec, (Galizien)

10.000 הויזהאַל־טונגען

בענוטצען בערייטס די פאַטענט בוטטער „מאַנאפאל".

דיעזע בוטטער איזט דער נאַטורבוטטער צו יעדער בעציעהונג גלייך יעדאך בעדייטענד ביללינער. קיינע הויזפרוי פערזיימע איינען פערזוך דאמיט צו מאכען. וואו פאטענט בוטטער נישט פארהאנדען איזט ווענדע מאן זיך דירעקט אן דער

I. Oesterr. Pat. Butterfabrik „MONOPOL"

Krakau, Jasna 8.

פרייז פער ½ קילא קרא. 1.20.

עפּילעפּסיע.

ווער עס אן פאללזוכט, קרעמפּפען א. אנדערע נערוועזען צושטענדען ליידעט, פערלאַנגע בראָשירע דאריבער. ערהעלטליך גראַטיס א. פראַנקא דורך די

Privil. Schwanen-Apotheke Frankfurt a. M.

גראַטולאַציעס.

איך גראַטוליערע ה' מאריץ וויין און פ"ל. עממא לינדער צו זייער פערמעהלונג.

מאריץ פ"כסברוינער.

גראַטוליערע הערצליכסט צו דער פערלאבונג פון פ"ל. צעציליע בערט־אַם מיט ה' חיים טרוי.

בערנארד בערט־אם. אַנטווערפּען.

Repertuar Teatru Ludowego w Krakowie:

Środa: po raz 14-tej »Figle wiosenne« operetka w 3 aktach.
Czwartek: »Otello«, tragedya w 5 akt. Szekspira. Tytułową rolę odtworzy dyr. E. Rygier, który rolę »Otella«, zazdrosnego murzyna, zalicza do swoich najlepszych kreacyj.
Piątek. po raz 2-gi »Otello«.
Sobota: »Małka Szwarcenkopf«, sztuka w 5 aktach G. Zapolskiej.
Niedziela popoł.: »Małka Szwarcenkopf«.
Niedziela wiecz.: »Otello«.
Poniedziałek: „Ona i jej mąż" f rza w 4 aktach ze śpiewami i tańcami.
Wtorek: „Lalka" operetka w 4 aktach, na benefis Jadwigi Brzozowskiej, ostatni raz występującej w Krakowie.

Im Verlage von F. Simon, Berlin W. 62

sind erschienen und à 25 Pf zu beziehen:

12 Hefte von Simon's kaufmannischer Universal-Bibliothek

1. Das Wesen der Buchführung speziell des amerikanisch. Systems
2. Praktische Rechenvorteile
3. Das Geheimbuch und die Detailgeschäftskontrolle (Umwandlung der einfachen Buchführung in die doppelte)
4. Stellenbewerbungs-Korrespondenz mit vielen Bewerbungsbriefen
5. Privat-Buchführung für Chef, Kommis und Lehrling
6. Briefschreibekunst
7. } Markt-Berichte und Erklärung der Waren-
8. } börse
9. } Prozesskunde mit Formularen (1 und
10. } 2 Teil)
11. Verjährung
12. Hypothekenwesen.

Jedes Heft 25 Pfg.

und inklusive Porto 28 Pfg. — 34 h. — 17 Kop

Wechselwesen und Wechselrecht einfach und übersichtlich 75 Pfg.

Die einfachste Buchführung für die speziellen Bedürfnisse des Kleinhandels bearbeitet vom gerichtlichen Bücherrevisor **Ferdinand Simon**. Das praktischste Buch dieser Art. Preis nur 1 M.

Kalkulations-Wesen Separat-Abdruck aus meinem Buche »Gründliche Unterweisung« 1 M.

Bankier u. seine Kundschaft 1,50 M. (Erklärung der Diskont-, Devisen-, Börsengeschäfte etc.)

Der Versand erfolgt franko, gegen Voreinsendung des Betrages und 20 Pfg. für Porto vom Verlag:

F. Simon Berlin W. 62.

Lecznica chirurgiczna Załad Roentgenowski

Dr. Artura Frommera

Godziny ord. 9—11 przedpoł. 3—5 popoł.

Kraków, Tomasza 18. Róg ul. Floryańskiej

Telefon Nr. 81.

Graetz

Gesch. d. Juden 13 Bde
Meyer's u. Brockhaus Konvers. Lexika 1908,
Brehm's Tierleben,
Kaufm. Bibliothek,
Spamers ill. Weltgesch.
Fremdwörterbücher,
Wörterbücher in allen Sprachen,
Literaturgeschichte,
Samtl. Klassiker,
Handels- u. Sprach-Wissenschaften etc.

Alles in neuester Auflage u. in Prachtbänden gebunden liefert gegen Monatsraten v. K. 3 aufwärts

A. Weissmann, Podgórze (Galiz.)

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע סיסטעמע) האנדעלסקארעספאנדענץ, דיישע או. פאלנישע שפראכלעהרע, קויפם. רעכנען, האנדעלס- או. וועכסעלרעכט, וואַרענקונדע, געאָגראַפיע, שענשרייבען, עספעראַנטאָ - וועלטשפראַכע, וועלט-געשיכטע, קאָנטאָרפּראַקסיס, סטענאָגראַפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאַנן יעדערמאַנן אָהנע בעזאָנדערע פאָרקענטניססע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאַהמע אַן 4 לעהרפעכערן,

Stenographie gratis

האָנאָראַר מעסיג, — ערפאָלג גאַראַנטירט!

Gründl. briefl Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann

אַנפראַגען נור געגען רעטורקאַרטע, פּראָספעקטע א 15 העלר פראַנקאַ. פראַבעבריעפע K. 1.50 פראַנקאָ.

Erstes comme ci elles Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht

A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau 37.

אלטער הארנער

קאָנצעסיאָנירטער שטיינמעטצמייסטער

לאגער פון מצבות

איים מאַרמאָר, גראַניט און סיעניט.

A. HORNER, Krakau, Meiselgasse 37.

Verein „Israelit" in Wien

Genehmigt von der Hohen K. K. Niederosterr. Statthalterei.

Kundmachung:

Der Verein Israelit in Wien bietet seinen Mitgliedern folgende Vorteile:

1) Heiratsstipendien für deren erwachsene Kinder ohne Unterschied des Geschlechtes.

2) Teilweisen Schadenersatz bei Elementarereignissen, wie z. B. Viehseuche, Ueberschwemmungen, Feuer und Hagelschaden.

3) Versorgung der Familie eines Mitgliedes nach seinem Ableben.

4) Erteilt der Verein seinen Mitgliedern Unterstützungen in allen kritischen Lebenslagen.

Wer sich für den Verein im eigenen Interesse oder zwecks Empfehlung von Mitgliedern aus seiner Ortschaft interessiert, wende sich an den

Ausschuss des Vereines Israelit in Wien II.

Miesbachgasse Nr. 12.

סענזאַציאָנעללע נייהייט!

בערייטס איבער די גאַנצע וועלט פערבייטעט!

ענאָרם ביללינג!

מאָנדליכט

איין וואונדער דער חעמיע אין יעדעם הויזע!

זיננרייך קאָנסטרואירטער אפפאראט לייכט אונבעדינגט זעלבשטענדיג. קיין ברענשטאף נעטיג, קיינע וואַרטונג, דאהער גאַראַנטירט קאסטענלאז אונד דויערנד אים געברויך. פאלשטענדיג גערוכלאָז אונד אונגעפעהרליך. צאהלרייכע אַנערקענונגסשרייבען

„מאָנדליכט" מאָדעלל M. I. II. III.

פרייזע: קראָנען: 3.60. 4.80. 7.— 11.—

פראַנקאָ אונד אינקלוזיווע פערפאַקונג געגען פאָראיינזענדונג אדער נאכנאהמע דעם בעטראַגעס.

Mondlichtwerk A. Seib jun. Warnsdorf 53/337 Bohmen.

MODELL II.

Sensationelle Neuheit!

Bereits über die Ganze Welt verbreitet!

Enorm billig!

MONDLICHT ein Wunder der Chemie in jedem Hause!

Sinnreich konstruirter Apparat. Leucht unbedingt selbständig. Kein Brennstoff nötig, keine Wartung, daher garantirt kostenlos und daurend im Gebrauch. Vollständig geruchlos und ungefährlich. Zahlreiche Anerkennungsschreiben.

Mondlicht Modell M. I. II. III.
Preise: Kronen 3.60, 4.80, 7.—, 11.—

Franko und inklusive Verpakung gegen Voreinsendung oder Nachnahme des Betrages.

Mondlichtwerk A. Seib jun.
Warnsdorf 53/337 Bohmen.

Modell M

העברעאישער פערנאונטערריכט.

דורך מיינע 32 קונסטפאלע העברעאישע אונטערריכטס-בריעפע וועלכע איינען גרויסען טהייל דער העברעאישען ליטעראַטור אין פראזא און פאעזיע אונד די גאנצע גראַמאַטיק אין פערשיעדענען איבונגען ענטהאַלטען קאַן יעדערמאַן דיא העברעאישע שפראכע אין קורצער צייט לייכט אונד גרינדליך אין ווארט אונד שריפט ערלערנען. האבע הונדערטער ראנקזאגונגען פאן שילערן.

פראספעקטע גראטיס. פראבענומער 1 קראנע אין מארקען. אויך אויסלענדישע

S. Walkowski, Krakau, Miodowa 16

Mineralwasser!

En gros-Versand! Export nach Russland und Rumänien!
Directe Verbindungen mit den Quellen!!
Nähere Auskunft und Preise gratis und franko!!

1) **N. Traums Sohn, Tarnów**, (Galizien).
2) **N. Traums Sohn, Kraków**, Dietelsg. 46. Tel. 869.

Gründungsjahr 1864.

איין 8 פפערדינער

גאז-מאטאר

(סיסטעם לאננען עט וואלף) אין נוטען צוּשטאנדע זאפארט בילינ צו פערקייפען. אויסקונפט אין דער רעדאקציאן דיעזעס בלאטעס. אונטער „מאָטאר".

HOTEL-RESTAURANT Rosenthal

Lemberg,

Rzeźnicka.

Telefon Nr. 1314.

Speziel-Verkehr nach Süd-Russland.

N. Katzner, Spedition u. Kommission
Podwołoczyska, Wołoczysk, Brody und Radziwiłow
Feste Durchfrachten von und nach Russland.
Export von Holzwolle, Eierkistenbrettern u. Sensenwetzsteinen

Steinkohlen, Antracit und Koks.

Tee in Originalpaketten mit kais. russ. Kronsbanderolle.

Menachem Pidhoretz

Hochzeitssänger (בדחן)

GRODEK JAGIELLONSKI

עמפפעהלט זיך אויף אללער ארט חתונות אינד גאראנטירט פיר בעסטע צופריעדענהייט.

האנאראר (שבירות) מעסיג.

אויף יעדער אנפראגע ווירד גלייך בעאנטווארטעט.

Pierwszy krajowy, hurtowny i częściowy

Skład Gramofonów
Józefa Wekslera

we Lwowie	w Krakowie
Sykstus a 2	Grodzka 71
Telefon 2033/II	obok Wawelu

poleca swoje stanowczo **bez szmeru najlepiej grające Gramofony,** oraz płyty z marką »Piszący Aniołek«, uznane przez pierwszorzędnych znawców za **najlepsze i najtrwalsze.**

Odznaczona na Wystawie Jubileuszowej we Lwowie w październiku 1908. najwyższem odznaczeniem **Grand Prix**

Cenniki darmo i opłatnie.

20.000 płyt polskich, ruskich i żydowskich zawsze na składzie. **20.000**

KORZYSTNA WYMIANA PŁYT

Części składowe i warsztaty reparacyjne na miejscu

Gramofon koncertowy z 10 płytami 60 K.

Przeróbka lub zamiana Pathéfonów na gramofony, oraz wielki wybór Pathéfonów i płyt.

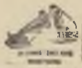

Jeneralne zastępstwo
Towarzystwa Ack. Gramofonów
z marką »PISZĄCY ANIOŁEK«

„Muzyka“

Podgórze, Rynek

Gmach Magistratu

Fabryczny skład orkiestryonów, gramofonów i pathefonów, oraz płyt najnowszych zdjęć, po cenach konkurencyjnych także na dogodne spłaty miesięczne.

Katalogi gratis i franko.
Wysyła na prowincyę uskutecznia się odwrotną pocztą.

Zjednoczone austryackie akcyjne towarzystwo żeglugi parowej

„Austro-Americana“

Regularna i bezpośrednia komunikacya z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Rozkład jazdy.		Ceny jazdy z Krakowa:		
a) z Tryestu do Now. Yorku		I. klasy	II. klasy	III. klasy
Argentyna	24 kwietnia	k 431·40	k 330·10	k 208·80
Alice	8 maja	» 431·40	» 330 10	» 208·80
Laura	15 maja	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Oceania	22 maja	» 431·40	» 330 10	» 208·80
Martha Washington	29 maja	» 431·40	» 355 10	» 223·80
Argentyna	12 czerwca	» 431·40	» 330 10	» 208 80
Alice	26 czerwca	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Laura	3 lipca	» 431·40	» 330 10	» 208·80
Oceania	10 lipca	» 431·40	» 330·10	» 208·80

Dla pasażerów jadących przez Nowy-York do Kanady obniżają się powyższe ceny o K. 20 —

Ceny zawierają już amerykański podatek.

b) z Tryestu do Argentyny przez Rio de Janeiro:				
Zofia Hohenburg	19 maja	k 881·40	k 655·50	k 178·80
Franceska	30 czerwca	» 881 40	» 655·50	» 138·80
Zofia Hohenburg	4 sierpnia	» 881·40	» 655·50	» 138·80
Cena międzypokładowa Kraków — Rio de Janeiro				» 138 80

Zmiany zastrzega się.

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny i sprzedaż kart okręgowych

Goldlust i Spółka

Kraków, ul. Lubicz l. 7.

naprzeciw dworca kolejowego

Lwów, ul. Na Błonie l. 2. — oraz wszystkie prowincyonalne ajencye

Biuro spedycyjno-komisowe. Zastępstwo Austryackiego i p. »Lloydu«

טירכען־לאזע פאם יאהרע 1870.

6 ציעהונגען יעהרליך.

הויפטטרעפער: 600,000 — 300,000 — 60,000 — 25,000 — 20,000 10,000

אונד פיעלע אנדערע גרעסערע געווינסטע.

נעכסטע ציעהונג שוין אם 1 יוני מיט הויפטטרעפער פאן פראנקס **400,000**

עמפפיעהלט נענען מאנאטסראטען פאן קראנען 6, 7, 8, 10

Karl Gottlieb, Bank & Wechselhaus, Krakau, Ringplatz 17.

נאך ערפאלג דער ערשטען ראטע זאפארטיגעס שפיעלרעכט. דירעקטע פערבינדונג מיט דען פארטייען (אהנע אגענטען) דאהער ביליגער אלס איבעראל.

ברוכבענדער

ספעציאליסט אין באנדאושען־פאבריקאציאן פאכמאן זייט 25 יאהרע

Ant. M. Mirkiewicz w Krakowie Mostowa l. 4

עמפפיעהלט אן לייסטען־ברוך לייד־נדען פערזאנען ברוכבענדער איינענער אויסארבייטונג וויא איך בוויבבינדען בעסטער קאנסטרוקציאן, האכפרימא - בענדער אהנע שנאללען איינענער ערפינדונג, דיא דען פאציג האבען, דאס זיא קיינע שמערצען פעראורזאכען. פיר פערזאנען ביא וועלכע פערזענליכטענעס צושטאנדע האט ער אם לאגער רעכטמעסיגע שוטצבענדער.

עס ווערדען אויך אויפקלערונג וועגען דער אנוועגדונג דעם באנדעס ערטהיילט, וואס פיר אנפענגער איין גרויסען פארטהייל האט דא עס צור היילונג פיהרט אונד דאס אונטער גאראנטיע.

דיא גענעראל־אגענטור
דער ענגלישען לעבענספערזיכערונגס־געזעללשאפט

„גרעשהאם“

ערריכטעט בעצירקס־אגענטורען אין אלען גרעסערען ארטשאפטען וועסטגאליציענס. אונטער גינסטיגען בעדינגונגען. אפערטען זינד צו ריכטען אן אדרעסע:

Generalagentur des „Gresham“ in Krakau, Grodgasse 29.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA W KRAKOWIE — Rynek Główny, Linia A-B 44.

Kapitał akcyjny 130 milionów koron. Fundusze rezerwowe 39 milionów koron.

Przyjmuje **wkładki** w rachunku bieżącym i na **książeczki wkładkowe.** — Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszów. Kupno i sprzedaż papierów wartościowych, walut i dewiz. Udziela pożyczek wekslowych i na zastaw papierów. Przyjmuje walory w przechowanie. Wypłaca kupony i wylosowane efekta. Przyjmuje wszelkie zlecenia giełdowe. Udziela ustnych i pisemnych wskazówek w tym kierunku.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.